The image shows the front cover of an antique book. The cover is decorated with marbled paper featuring a pattern of irregular, organic shapes in shades of brown, tan, and black, with some reddish-pink veins. The spine of the book is bound in a dark brown, textured material, likely leather or cloth, and is visible on the right side. A small, rectangular white paper label is affixed to the bottom right corner of the cover. The label contains the text 'MEre1' on the first line and '.B592r' on the second line. The book is set against a dark, textured background.

MEre1
.B592r

MErel .B592r

INSTITUTE
OF
ISLAMIC
STUDIES

44921 *
McGILL
UNIVERSITY

2676281

۱۷ = ۱۲ + ۵ ۱۷

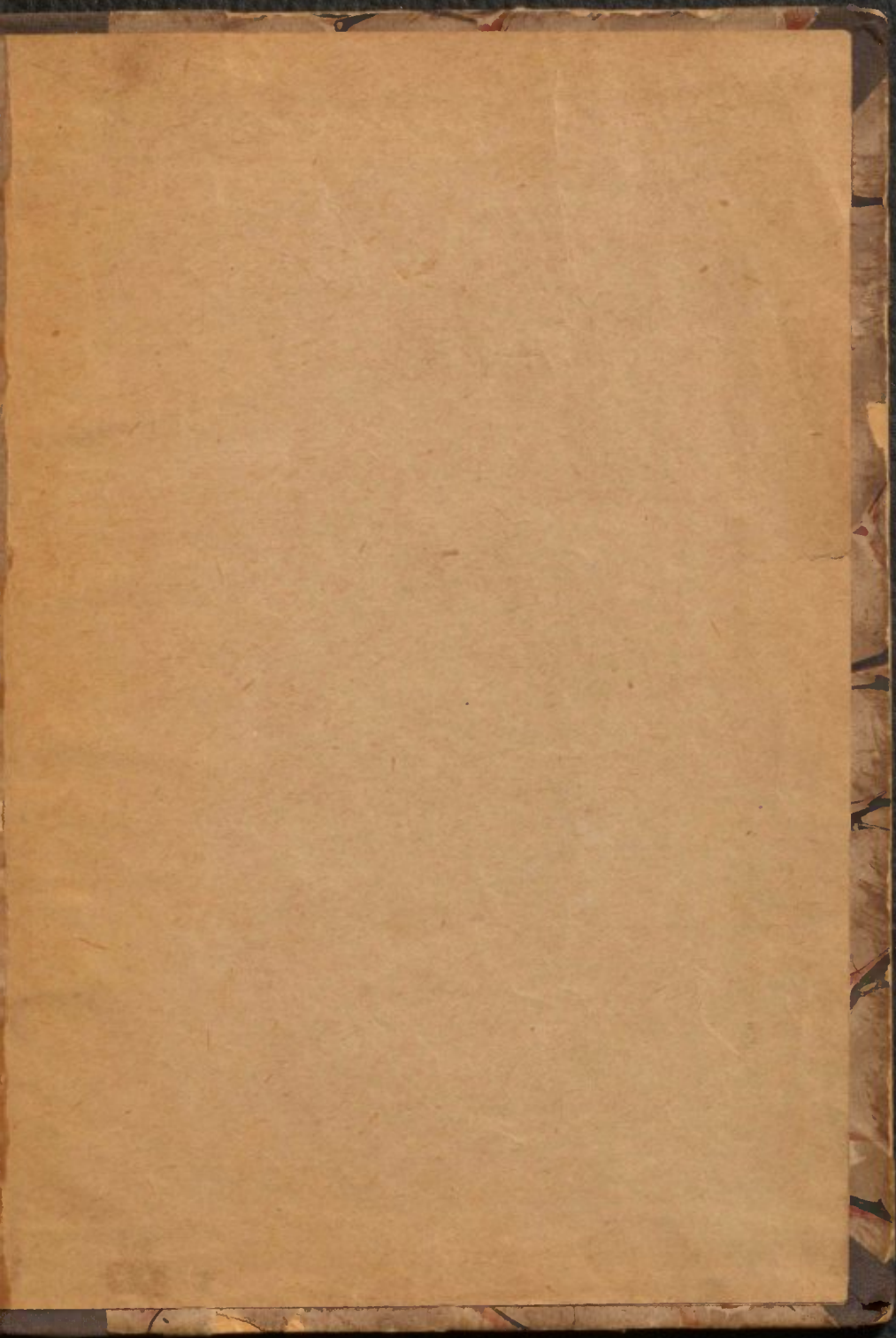
۱۷ = ۱۲ + ۵ ۱۷

۱۷ = ۱۲ + ۵ ۱۷

۱۷ = ۱۲ + ۵ //

=

۱۷
۱۷
۱۷

Musa Carullah Bigi

موسی بیگیف .

Library
Institute of Islamic Studies

APR 8 1970

رَحْمَتِ الْهِيرِ بُرْهَانَدَرِي

Rahmet-i İlāhiye bürhānları

ناشری :

شرق کتابخانہ سی

اورسکی .

اورنبورغده « وقت » مطبعہ سی .

ТИП. ГАЗ. „ВАКТЪ“ ВЪ ОРЕНБУРГЪ.

1911

۱۱۱۱

فصل

APR 8 1870
Library of Islamic Studies

تذکرہ اہل بیت علیہم السلام

MEre1
B592r

تذکرہ اہل بیت علیہم السلام

THE EAST ASIAN LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO

کتاب اسماعیل حاجه زاده
۱۹۱۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ ادیان .

دین نه ایمش بیانندن قبل ، تاریخ ادیان حقنده بر
ایکی سوز سویله مک البته مومدر .
انسانک احوال اقتصادیه سنندن ، سیاسیه سنندن ، ترقیات
علمیه سنندن تاریخده بحث ایتمک مهم اولور ایسه ، دیانت
انسانیه نك تاریخندن بحث ایتمک ، شبهه یوق ، دها زیاده
اهمیتلی اولور . دین ، انسانک روحانیتی طرفنده ترقیاندن
عبارتدر ؛ حیات انسانیه ده الك اساسلی الك مؤثر روح -
روح دیانتدر . بر ملتک دینی او ملتک طبیعتدر . انسانک
حیاتندن مقصدی ، حیاتده سیاستی همه سی او انسانک دیننده
انعکاس ایدر . بر دین ، بر زمانه قیاسله سویلنور ایسه ،
او دین ملتک او زمانده اولان درجه سنه غایت درست بر
میزان اولور . هر بر دین اوز اتباعلرینک درجه فکولرینی
آچیق صورتده کوسنرر . انسانک مقصدلری حاجتلری
تلاوتنده دعالرنده تماما ظاهر اولور ، قربان لری ده عهومی

وجدانك تحملنه مناسب كلور. انسانك ديانتيه مدينتي
 بري برينه تبعاً تقدم هم ترقى ايتدكلرينه كوره، انسانك
 درجه دينيهسى درجه مدينهسنه تاماً مطابق اولور. اويله
 ايسه، تاريخ اديان دن بحث ايتمك مدينت اساسلرندن
 اصلندن بحث ايتمك ديمك اولوب، انسانك هم روحانى
 هم مادى ترفياتندن بحث ايدن بر تاريخ عمومى اولور.
 بوندن ده زياته مفيد بر علم عالم انسانيت ده تصور اولنه
 بيلورمى؟

تاريخ اديانك شو جهندن اهميتى علوم و معارفه رغبت
 ايدن هر بر ملت ايچون البته غايت بيوك در. لىكن بزم
 اسلاميت ايچون تاريخ اديانك ده بيوك بر اهميت
 مخصوصهسى واردر. بز اسلاميتك علويتنه كمالنه، ير بوزنده
 عالم بشريت ده ظاهر اولمش دينلره قياسله اك افضللىگنه
 ايمان ايدر ايسهك، شو ايمانمزه قورى بر لاف، برهان سز
 اساس سز بر دعوى دگل ايسه، او تقدير ده بزه اول ده
 كلوب كتمش يا خود شو كونه قدر قالمش دينلرك هر برينه
 تفصيلاتيله واقف اولمق لازمدر. ديگر دينلرك اعتقادلرينى
 تعليملربنى بيلمه مش ايكن « اسلاميت - دينلرك اك
 افضللى » ديمك درست اولورمى؟ بر تقدير سوزمز درست ده
 اولسون، لىكن بلا مقايسه سويلنمش سوز ديگر ملتلك
 كوزنده بر قيمت علميه حائز اولا بيلورمى؟ بزم شريعت
 اسلاميه غائب عليهنده حكم ايتمكدن حاكملرى منع ايتمشدر.

اويله ايسه، اولده كلوب كتمش دينلر ك تفصيلي بزه معلوم دگل ايكن، او دينلر ك نقصاني ياخود بطلانيله نصل حكم ايديه بيلورز؟ اسلاميت او دينلر دن افضلدر ديمك ايچون، شبيهه يوق، او دينلر ك بزه معلوميتي لازمدر.

تاريخ اديان دن بحث ايتمك بزه اوچ فائده ويرر:
 (۱) اولا اسلاميتك علويتی بزه كون كبی ظاهر اولور.
 (۲) اسلاميتك حقانيتنه، علويتنه ايمانز، شوكونده روسيهده وار اكثر اماملر ك ايماني كبی، «عن جهل» ايمان اولمق دن نجات بولور. (۳) عموما طلبه لر مزك، اكثر اماملر مزك ايمانلر ينه اعتقادلر ينه استيلا ايتمش اضطراب يا هيچان كبی بيوك بر بليۀ دينيه روسيه مسلمان لر يذك باشلار ندن مرفوع اولور.

تاريخ اديان ده تعاليم اسلامك علويتنه، حقيتنه دلالت ايتمك جهتي شوكونده ير يوزنده وار اهل اسلامك روحنه هم مزاجنه غايت موافق غايت ملايم هم محبوب بر جهندر. شو جهتي اعتبار ايدر ايسهك، تاريخ اديان دن بحث ايتمك اهل اسلام ايچون غايت بيوك اهميتي حائز اولوب، ديني مدرسه لر ده تاريخ ادياني على الاجمال ايسهده اوقومق واجب كبی بر شيدر. زيرا تاريخ اديان عيات انسانيهده مدنيتك اساسندن بحث ايدر بر فن اولوب، تعاليم اسلامك ك صوك درجه علويتنه دلالت هم برهان اولا بيلور يالكز بر واسطه در.

بوگا کوره بزه شمدي دينلرک تاريخندن بحث ايدرز .
 او دينلر نصل نشأت ايتمش؟ سوگره نصل ترقی ايتمش؟
 ترتيبيله بيان قيلورز . ليکن بز او اسکی دينلر دن بحث
 ايدر ايکن ، او دينلری انسانلرک جهلرندن ، عقلسزلقی
 لرندن ، کفر لرندن وجوده کلمش . شيلر در کبی نظر ایتمه یوب ،
 بلکه دين ده انسان ده طبیعی بر حالتدر ؛ مدنیت کبی
 طبیعی بر صورت ده نشأت ايتمش ؛ طبیعی صورت ده
 بلاسکته ترقی ايدر بر حالتدر نظریله همه ادیان دن تام
 هم خالص بر هر يتله علمی صورت ده بحث ايدرز .

حيات انسانیه ده هر برشی طبیعی صورت ده باشلانوب ،
 طبیعی طرزده بر سلسله ترقیات اوزرنده بلاتوقف ترقی
 ايدر طورور . انسانک دینی ده شو عادی عمومی قاعده
 طبیعی حکمندن مستثنی دگلدر . احوال اقتصادی احوال
 سیاسیه کبی انسانک دینی ده غایت ساده بر طرزده باشلا-
 نوب ، سوگره دائما حرکت ده بولنوب احيانا ترقی احيانا
 انحطاط ایدرک شوکونگی حالنه کلوب ايتمشدر .

بز شو اعتقادی قبول ايدر ايسهک ، البته ، دينلرک
 هر برينه احترام نظریله باقارز . بر ملتی عبادتی یا اعتقادی
 ایچون تکفیر یا تضلیل ایتمکدن البته بتون قوتمزله اجتناب
 ايدرز . همه دينلره بر دینک سلسله ترقیاتنه نظر کبی نظر
 ايدر ايسهک ، او وقت دینی ایچون بر ملتی تکفیر ایتمک ،
 یاخود دینی ایچون بر ملته عداوت صافلامق ضرورتی

بزه البته هیچ بر صورتله قالماز. ادیانک تار یخندن بحث ایدر ایکن، بر دینی حق، دیگر لرینی باطل دیمک کبی تعبیر لری قوللانمق دن، ادب بحث اقتضاسیله، بز البته احتراز ایدرز.

بیلورم شو سوزمی اهل کلامک اکثری، صوگ زمانلرده بزم کتب کلامیه ی اوقومشلارک همه سی انکار ایدر. یالکنز اسلامیته دگل، بلکه فقط اوز منهنه گنه تعصب ایدوب، دیگر همه انسانلری تضلیل یا تکفیر ایدن بر متکلم حوصله سنه همه انسانلری تصویب ایتمک هر بر انسانی نجات دائره سنه ادخال ایتمک اعتقادی هیچ بر صورتله صیغماز. لکن شو اعتقاد - بر حقیقتدر.

عووم عالم انسانیتک نجاتی مسئله سی بزم کتب کلامیه ده بر مسئله خلافیه کبی نقل اولنمشدر. کتب کلامیه ده بحث نظر ده، کتب اصول ده باب اجتهاده شو مسئله «مجتهد فی الاصول مصیب می دگلمی؟» عباره سیله ذکر قیلنوب، علمای اسلامک اکثری «مجتهد فی الاصول قطعاً مخطی در» دیمشدر. جاحظ، عنبری، محاسبی کبی بیوک اماملر، همده صوفیه - لرک بیوک اماملری «اصول دینده اجتهاد ایدن انسان البته مصیبدر» دیمشدر.

صوفیه لرک الک بیوک لری دائه آتکرار قیلنور بر تسبیح کبی

فکلهم فی رحمة الله خالد

موحد، او ذو الشریک وجامد

بیت حقیقتلرینی اوقورلار ایدی . یعنی انسانلرک هر
بری موحد مشرک یا منکر اولسون ، اللهک کبک رحمتلرنک
مکگو فالاقدر .

ابو یزید بسطامی ، جنید بغدادی ، ذوالنون مصری
کبی الک بیوک اهل تصوف ، کلام همده اصول کتابلرینک
روایتلرینه کوره عالم اسلامده اسملری محترم بیوک علمای
نظر - عهوم عالم انسانیتک نجاتیله حکم ایتمشلر ایسه ،
بنده او بیوکلرک او قدر معقول سوزلرینی ممنونیتله قبول
ایدوب ، تاریخ ادیاندن بحث ایدرم ایکن هیچ بر قومی
هیچ بر ملتى اعتقادى عبادتى ایچون تکفیر یا تضلیل
ایتزدن ، خالص همده معقول بر حریت تامه ایله هر بر
دیندن ادب دائره سنده بحث ایده بیلورم .

عالم انسانیتک مدنیتی نصل ایسه ، دیانتیده اویلدر .
انسان احوال مدنیه سنده ، شبهه یوق ، طبیعی صورته ترقی
ایده کلمشدر . مدنیتک دون درجه لرنده اولوب کچمش
انسانلری ، مدنیتده دونلکلری ایچون ، شو کون سوکمک
یاخود عیب ایتمک جائز دگل ایسه ، دیانتک دون درجه -
لرنده اولوب کچمش انسانلریده سوکمک یا تکفیر ایتمک البته
ادب بحث اقتضاسنجه هیچ بر صورته مناسب دگلدر .

دین انسانلرده طبیعی فطری بر حالتدر : الله قرآن
کریمده روم سوره سنده (۳۰) نچی آیت کریمه ده « فاقم
وجهک للمدین حنیفاً . فطرت الله التی فطر الناس علیها .

لا تبديل لخلق الله». ديمش دگلمى ؟
 ايندى شو آيتك معجز نظمنده بر قدر ملاحظه فيلايق :
 الله دينك فطريلگينى بيان سوکنده « لا تبديل لخلق الله »
 نيچون ديمش ؟ بوناك سوکنده شو آيتك اوزنده « ذلك الدين
 القيم » كى جمله معجزه يى ذكر ايتمكدن مقصد الهى نه ايدى ؟
 بن قرآن كريم ده بويله معجز آيت لرك ارشاد لريله
 مهتدى اولوب ، « ربنا وسعت كل شى رحمة وعلماً » كى
 آيت كريمه لرك احاطه عموميه لرى دائره سنه عمومأ هر بر
 انسانك هر بر ملتك دخللرينى جزماً قطعاً بيلوب ، ارحم
 واکرم الله حضرتلرينك ائك كيك رحمت مطلقه لرينى مسكين
 انسانلرك هيچ برندن قزغانماق ايچون ، عالم وجودك هر
 بر ذره سنه قدر من غير حساب مبذول فيلمش رحمت
 مطلقه نك ائك كيك صورتده آچيلمش قاپولرينى انسانلرك
 بوزنده قاپاماق ايچون : « عموم عالم انسانيتك نجاتيله »
 حكم ايدرم . بنم شو مسئله ده اعتقاد شويله در .
 تاريخ اديانندن بويله بحث ايتمك ايچونده عالم انسا
 نيتده هر بر انسانله گوزل صورتده معامل ايتمك ايچون
 ده ، البته رحمت الهيه نك عموميتنه ، عموم انسانلركده البته
 يوم قيامتده نجاتنه اعتقاد باغلامق لازمدر .
 بن بيلورم : شو سوزمى ايشانلر ، اماملر قبول
 ايتمه يور . يالكز اسلاميت ايچونگنه دگل ، اوزلرينه تماميله
 معلوم دگل اشعر يلك حنفيك مذهب لرى ايچونده جاهلانله

تعصب ایدوب، اوزلرینک جهلیات لرینه مخالفت ایدن هر
بر آدمی تکفیر ایدن اماملر ایشانلر البته «عموم عالم
انسانینک نجاتنه» اعتقاد ایده مزلر.

اهل علمی تکفیر ایتمک عالم اسلامیت ده اسکی بر
بلیه ایدی. شو کونلرده بزم روسیه ده شو تکفیر بلیه سی
فوق الحدود انتشار ایتدی. هر بر ایشان هر بر امام
اوزینک جاهلانه هواسنه موافق دگل آدمی تکفیر ایدر
اولدی. علمیه مقابله ایتمک دن عاجز ایشان یا امام اوزلرینک
قصورلرینی نادانلقلرینی گویا ستر ایتمک فکر یله اسلامیت
پرده سی آرفاسندن، آچیق فکر یولنه سلوک ایتمش هر
بر انسان اوزرینه تکفیر اوقلری آتار اولدیلر. او یله
ایشانلرک او یله اماملرک اسلامیتله بر پاره لك آیش
ویریشلری یوق ایسه ده، او ایشانلر دیگر انسانلری
تکفیر ایتمکدن اوتانماز اولدیلار.

شو قدر عمومی همه عملدن طیش اولان او بلیه یه
بر قدر چاره بولمق ایچون، یاخود او ایشانلرک حمیت
جاهلیه لرینه بر قدر تعدیل ویرمک ایچون، تاریخ ادیانلر
بختلر مه مقدمه صورتنده «رحمت الهیه عمومیتی» مسئله
مئمه سنه دائر قرآن کریم ده وارد اولمش آیتلری علمی
بیانلریله نشر ایدرم انشاء الله.

رحمت الهیه عمومیتی حقنده اعتقادم .

على السمع عولنا فكنا اولى النهى .
 ولا علم فيما لا يكون عن السمع .
 اذا كان معصوما قال ، فقوله
 هو الحق لا يأتيه بين على القطع .
 فعقل و شرع صاحبان تألفا
 فبورك من عقل و بورك من شرع !

«رحمت الهیه عمومیتی» نظریه سى - سعادت طرفه
 دائمی صورته ترقى ایتمک ایچون خلق اولنمش - عالم
 انسانیتک حیات استقبالیه سنه اساس اولا بیلور بر حقیقت
 اصلیه اولیه اولدیغنه کوره ، اسلامیت روحنه الك موافق اولان
 شو نظریه من القديم رغبتى محاعتنامى جلب ایتمش ایدی .
 الله رب العالمین حضرتلری طرفندن بر یوزنده خلیفه
 اولمق صفت جلیل سیله تشریف قیلنمش انسانلرک ابدیت
 طرفنده مؤبد صورته شقاوتلری ، ارحم الراحمین الله تعالی
 حضرتلرینک رحمت غیر متناهیه سنه ، حکیم مطلق الله تبارک
 و تقدس حضرتلرینک حکمت غیر محدوده لرینه ، بنم فکرم
 جه ، او قدر موافق کلمه یور ایدی .

ابدیت طرفنده متناهی دگل زمانلره نسبتله بر ثانیه
 بر سیکونت اولان حیاتنده خالص راحت یوزی کورمه مش
 انسان بالالارینک اکثری استقبالده مؤبد صورتده شقی
 اولاق ایسه، اویله مسکین انسانلری خلق ایتمکدن
 ارحم الراحمین الله رب العالمین حضرتلرینک مقصدی نه
 ایدی؟ انسانلرک اکثرینی مؤبد صورتده تعذیب ایده چک
 ایسه، او وقت الله تعالی حضرتلرینک رحمت الهیهسی
 غضب الهیسنه نسبتله یوق حکمنده اولما یورمی؟

اشته شویله «شبهه» لر تأثیر یله رحمت الهیه عمومیتی
 بنم قلبمده همان همیشه رسوخ کسب ایدر طورر ایدی.
 لکن او بیوک مسئله بی علمی صورتده حل ایده بیلمکدن
 همان عاجز ایدم. کوکلمده کوکلشمش شو معما بنی دائماً
 راحتسز ایدر اولدی. علمی نظریه لر آراسنده، بنم
 فکرمجه، اثباتی ک مهم- نظریه «رحمت الهیه عمومیتی»
 نظریهسی اولدی ده قالدی.

ابعاد غیر متناهیهدن بحث ایدن اهل ریاضت، او
 متناهی دگل بعدلردن قیاس قبول ایتمز درجهده واسعه
 اولان رحمت الهیهدن ده بحث ایتمش اولسه لار ایدی، البته.
 رحمت الهیه عمومیتی ده شو کونه قدر بر حقیقت قطعیه اولوب
 قالور ایدی.

لکن ابعاد غیر متناهیهدن بحث ایتیه همه همتلرینی
 صرف ایتمش اهل ریاضت، متناهی دگل شیلره قیاس قبول

ایتمز در جهده واسع اولان رحمت الهیه دن بحث ایتمیه نه دندر ،
وقت بولامامشلمر .

اویله مهم مسئله اساسیه دن بحث ایتمک شرفی -
حوصله لری طار ، اُللرنده وار مقیاسلری ده قیصه اولان-اهل
کلام نصیبی اولمشده قالمش !
بوکئا کوره طبیعی ، بنده اویله بیوک مسئله اساسیه پی ،
صوئک در جهده مشکل اولان معمای پی حل ایتمک فکر یله چاره سز
کتب کلامیه یه التجا ایتمدم .

هیچ بر انسانه هیچ بر مسئله ده هیچ بر وقت قناعت
ایتدروور قدر معلومات ویرمه بین کتب کلامیه البته بکئاده
شو مسئله حقنده بر فکر مستقیم ویرمک دن عاجز قالدی .
بلسکه بالعکس بنم «شبهه» لرمی آرتدردی .

بزم کتب کلامیه حقائق اثبات ایتمک دن عاجز ایسه
ده ، حقائق علیه اعتراضلری شبهه لری غایت قوتلی صورتک
سرد ایتمک دن عاجز دگالمر .

کتب کلامیه ده ذکر اولنمش اعتراضلرک برینی ، بنم
شو اخیرگی دعوامی بر مثال ، بر شاهدله اثبات ایتمک ایچون
بوراده نقل ایدیم :

«الله نذب الناس الى العفو، و جعل ذلك من مكارم
الاخلاق، و ابان انه اولی من جزاء المسیء بما یسوءه ،
و ذکر للعبدان اجر العافین عن الناس علی الله . فالله احق
بهذه الصفة ، لما هو علیه من عظیم الجود و واسع البکرم ،

وجزيل الامتنان ؛ ولا مكره له على المواخذة . فهو بالضرورة
 اهل العفو والتكرم بالتجاوز عن العبد المسيء المتعدى
 حدوده ، عن اساءته ، واهل لا سبال ذيل الكرم عليه .

الله اكرم ان تنساك رحمته

ومن يجود اذا لرحمن لم يجد

ثم ان اتصاف الحق بالجود و العفو عن الجاني اعظم
 من اتصافه بالمواخذة على الاساءة . فان المواخذة والعقوبة
 جزاء . وليس في الجزاء على الشر فضل ؛ الا اذا كان في
 الدنيا لها في اقامة الحدود من اقامة الامن العمومي و من
 دفع المضرة العامة ، وما في ذلك من المصالح التي تعود على
 الناس . مثل قوله «وليكم في القصاص حياة» واما في الآخرة
 فما ثم ما يندفع بعقاب المسيء مثل ما يندفع به في الدنيا
 فالعقاب في الآخرة ليس فيه فائدة يعتد بها حكيم ، وليس فيه
 من لذة الانتقام ما يليق برحيم حلیم . وما يقال ان التعذيب
 للتطهير عن الذنوب فليس بمعقول اذ قد كفى بسعة المغفرة
 مطهرة . ولئن كان في التعذيب معنى يوجب التطهير فلاي
 شيء التأييد ؟

شو معنى ده اولان اعتراضلری اهل كلام كتب كلاميه ده
 غایت صراحتله صوگ درجه بر جسارتله سرد ایتمشلر . احياء
 العلوم صاحبی امام غزالی حضرتلری ده شو اعتراضی
 «الاقتصاد في الاعتقاد» اسملى كتابنده ذكر ایتمشدر .
 الك شديد الك معقول اعتراضلری بيوك بر جسارتله

ذکر ایدر اهل کلام، جواب ویرمک امرنده، نه دندر،
 اوقدر جسارتله اوقدر نشاطله حرکت ایدهمیورلر. عقلی
 صورتده ایراد اولنمش اعتراضله البته لا اقل بر معتمد عقلی
 جواب ویرمک لازم ایسهده، اعتراض خصوصنده عقل طرفنه
 کچمش اهل کلام، جواب خصوصنده عقلی اهمال ایدوب،
 نصوص شرعیهدن اوزلرینک عقللرینه نصیب اولا بیلمش
 وجهلر ایله گنه اعتراضله مقابله ایدرلر.

بوکئا کورهده، من القدیم کوکلمده رسوخ بولمش
 «شبهه» لر کتب کلامیه مطالعه سیله ازال اولنه مادی. بلکه
 قوت کسب ایتدی. کتب کلامیهده بنم احاطهم دائره سنه
 داخل اولمش سوزلرک هیچ بری بکئا قناعت ویره مدی. عاقبت،

فلا تغرنک افوال مزخرفة

فان مدلولها جهل و تعلیل

دیدمده، کوکلمده قرارلنمش «شبهه» لره جواب بولمق
 ایچون، ایندی دیگر بر بول اختیار ایتدم. عقل انسانی،
 کتابلرینک ایکی دفته سی آراسنده حبس ایتمک قصدیله
 تالیف قیلنمش کتابلری بر طرفه بر اقدمده، همه علومک
 اصلی اولان قرآن کریمه مراجعت ایتیمه میل ایتدم.

اذا الرجوع الى التحقيق شیمه من

پری المعارف فی الایات والسور

فکلها عبر ان کنت ذا نظر

ولا یخیب الذی تسرى به العبر.

لكن آيات قرآنيہي فہم ایتک حقندہ ، کلاميون
 اصوليون قلمیلہ تالیف اولنمش تفاسیرلہ استعانت ایتک
 بکا همان قناعت وبرہمدی . بن اهل تصوف قلمیلہ تالیف
 قیلنمش کتابلرہ النجا ایتدم : جلال الدین الرومی حضرتلرینک
 مثنویلری ، القشیری حضرتلرینک رسالہلری ، محیی الدین
 ابن عربی حضرتلرینک فتوحات مکیه سی بکا شوو حقده
 غایت بیوک فائدہلر ویردی : شو اوچ کتاب کبی آثار
 اسلامیہ لریک اعانه سیلہ ، بنم کوکلمده متمکن اولمش «شبهه»
 لریک عقدهلری برر برر منحل اولدی . بری دیگرینہ
 تعارضلری یوق صورتده ، آيات قرآنيہ بنم قلمیمده اورونلا-
 شدی . الله تعالی حضرتلرینک رحمت مطلقه سنہ حسن ظنلہ
 انتظارم ، عالم انسانیتک ابدیت طرفندہ استقبالنہ اساسلی
 صورتده غایت بیوک بر امیدلہ نظرم بنم کوکلمہ غایت
 بیوک بر اتساع ویردی . عموماً انسانلرک رحمت الہیہ
 مطلقده خلودلری ، بنم قلمیمده طارلق ایراث ایتک دگل ،
 غایت بیوک شادلق ویرور اولدی . دینلرک هیچ برندہ
 یوق شویله عالی بر نظری بن اسلامیٹک تعالیم عالیہ سنہ
 کوروب ممنون اولور اولدم .
 جلال الدین الرومی حضرتلری مثنوی شریفک متعدد
 جلدلرندہ رحمت الہیہ عمومیتنہ دائر متعدد بیتلر سویلامشدر .
 استانبول ده شرحیلہ برابر طبع اولنمش مثنوی شریفک
 بشنچی جلدندہ جلال الدین الرومی حضرتلری دیمش :

بانگ می آمد که ای طالب بیا
 جود محتاج گدایان چون گدا
 جود می جوید گدایان و ضعیف
 همچو خوبان کاینه جویند صاف
 اولی خوبان زاینه زیباشود
 اولی احسان از گدا پیدا شود
 پس ازین فرمود حق درو الضعی
 بانگ کم زن ای محمد برگدا .
 چون گدا آیینۀ جود ست هان
 دم بود بر اولی آیینۀ زیان .
 آن یکی جودش گدا آرد بدید
 دین دیگر بخشد گدایان را مزید .

شو معنی ده اولان بیتار له جلال الدین الرومی
 حضرتلری هر ایکی عالم ده رحمت الهیه عمومیتنه قائل
 اولمشدر .

محمی الدین ابن عربی حضرتلری فتوحات مکبیه ده
 متعدد محللرده «الرحمة الالهیه وسعت کل شیء . فما فی
 الوجود شیء لا یكون فی هذه الرحمة . ان ربك واسع
 المغفرة فلا تجر واسعاً . فانه لا یقبل التنجیر ومن الناس
 من یجادل فی اتساع رحمة الله ویدعی انها مقصورة علی
 طائفة خاصة . فحجروا وضیقوا ما وسع الله . فلو ان الله لا
 یرحم احدا من خلقه لحرّم من رحمته من یقول بهذا .
 ولكن ابی الله الا الشمول» معناستده اولان جملهلری
 دلیللریله سرد ایتمشدر .

محیی الدین ابن عربی حضرتلری آخرتده عذابک
انقطاعه دائر ادله شرعیه لری ده فتوحات مکیده ده متعدد
با بلرده سرد ایتوب، شو اعتقادی ابو یزید بسطامی،
جنید بغدادی، سهل بن عبد الله التستری کبی الی بیوک
ذاتله شبهه سی یوق سندلرله اسناد ایتمشدر.

بنده «وحسن اولئک رفیقاً» دیدمده شو اوچ ذات
کبی بیوک اهل علمک مذهب لرینه تقلید ایتدم. او بیوک لری
عقول عالیه لریله بیان اولنمش آیات کریمه لری کوردمده
اساسلی صورتده قناعت حاصل ایتدم.

قرآن کریمده «الشوری» سوره سنده (۵) نچی «تکاد
السموات یتفطرن من فوقهن. والملائکه یسبحون بحمد
ربهم، ویستغفرون لمن فی الارض. الا ان الله هو الغفور
الرحیم» آیت کریمه سنده ملائکه کرام یر یوزنده وار هر
بر انسان ایچون غفور رحیم الله تعالی حضرتلری نیک درگاه
عظمتلرنده استغفار ایتمش ایسه، بنده او بیوک فرشته
لره اقتدا ایدوب، ابدیت طرفنده عموم عالم انسانیتنک
نجاتلرینی اعتقاد ایده بیلورم دیدم.

شو اعتقاد بنم قلمده فوتلندی. عاقبت، مدرسه
حسینیده تاریخ ادیان درس لری مناسبیل بن او اعتقادی
مطبوعات عالمنه عرض ایتیمک آرزوسنده کلدیم. عرض
ایتدم. نظر لری کتب کلامیه جلدلرندن تخطی ایده مز بر نیچه

امام افندی «شورا» صحیفه لرنده او مقاله لرمی اوقور اوقوماز
بنم مقاله لرم درس لرم علیهنده قیامت قوپاردیلار . علملریله
مقابله ایتمکن عاجز او امام افندیلر ژورناللرینک صحیفه لرنده
بنم اوزرمدن ممکن طرفلرک هر برینه سعایت ایتمک کبی
دنائتدن اوزلرینی خلاص ایدمه مدیلر .

اعیش فی طیب نفس حیث کنت فما

اضاف من وقع آفات ولا ضرر .

ادب علمک اقتضاسیل، همده «بل کذبوا بما لم یحیطوا
بعلمه ولما یأتهم تأویلہ» آیت کریمه سنک ارشاد بیله عمل
ایدوب، او امام افندیلره بنم طرفدن وعد اولنمش ادله
قرآنییه منتظر اولوب طور مق لازم ایسه ده، «قوت علمیه»
لری او اماملری براقمادی: محترم امام افندیلر «به لش»
اطرافنده «سلسله» جریده لرنده وار قدر قوتلرینی کوشتر دیلر .
کافر ایتمک، مدرسه دن قومق، جان فییمق کبی شیلرک هر
بری امام افندیلرک آغزلرینه ده اللرینه ده کلدی .
البنه هر کس بیلور او بیله امام افندیلردن دیگر شی
مأمولده دگل ایدی .

بر مسئله علمیه بی حل ایدمه بیلمک ایچون لازم اولان
بر همت بزم او بیله اماملرده واردر اعتقادی بنده هیچ بر
وقت اولمامش ایسه ده، لکن ایکی هفته صبر ایدر قدر
عقل او بیله اماملرک هر برنده واردر خیالنده ایدم . او بیله
اماملر آراسنده املاسی درست، همده سوز آکلار بر آدم

شاید بولنور املنده ایدم.....

رحمت الهیه عمومیتی حقنده بنم اعتقادم علیهنه مجلسارده
بازارلرده طاوش کونارهچک امام افندیلره انصاف یولنده بنم
بر سوزم وار :

عالم انسانیتنڭ استقبالنه معلق اولان شو مسئله
اگرده اهمیت سز ایسه، محترم امام افندیلر او یله بیهوده
مسئله لرله عزیز وجودلرینی یورماسونلار. اگرده او مسئله
بیوک اهمیتی بر مسئله اعتقادیه علمیه ایسه، او وقت

و اذا ما خلا الجبان بارض

طلب الطعن وحده والنزلا

کبی بیوک دنائندن صاقنمق ایچون، بنم علیهمده
سویلنور او سوزلری بن یوق ایکن سوبله مهسونلر.

بلکه او مسئله یی مذاکره ایچون بر «مجلس علما»
عقد ایتسونلرده بنی ده اورایه دعوت ایتسونلر. بن اوز
دعوامی اثبات ایچون قرآن کریم دن متعدد آیتلر، کتب
سنندن متعدد حدیثلر سرد ایدرم انشاء الله.

قرآن کریمک هیچ برکله سنه دست تاویل اوزانماق
شرطیله، کتب کلامیه ده مذکور مسئله لری قرآن کریمک
دلالتلرینه حاکم ایتمه مک اساسیله مجلس ده سوز سویلنور.
مجلس آش مجلسی دگل عمومی بر علمی مجلس اولور.
غیرتلی امام افندیلر یا بنم شو عرضی قبول ایدرلر،
یا خود مجلس لرده بیهوده سوزلرله عزیز وجودلرینی یورمق

زعمتندن خلاص اولورلار .

کوره ایم بزم غیرتلی دیانتلی امام افندیلمر بنم شو عرضی
نصل تلقی ایدرلر . نصل اولور ایسه ده، ایندی بوندن صوکت،

فمن شاء فلیقبل ومن شاء فلیقل

خلاف الذی قلناه «لا حرج فی القول»

۳

رحمت الهیه عمومیتی حقنده براهینیم .

ارید اری دین النبی محمد

یقام، ودعوی المطلقین تزول

فلنم ار الا الزور یغلو، واهله

یعزون؛ والدین القویم ذلیل.

فیما اهل دین الله سمعاً لناصح،

شفیق . فأتباع الرشاد قلیل .

لینمی بیت الدین، والبیتم ساقط

فجد وتوکل . فالاله کفیل .

اسلامیتک، کلوب کتمش یاخود شو کونه قدر قالمش

دیگر ملل سماویه به نسبتله، غایت گوزل بر فاچ مزایاسی

واردر .

اڭ اولگیسی : اسلامیت ازلیت طرفنه نظر ایدر

ایکن ، مقدم کلوب کنهش ملتارک هر برنده لا اقل بر نبی
 ذیشان مبعوثیننه قطعاً ایمان ایدوب هر بر ملتک دیننه
 قانونلرینه کبارلرینه غایت بیوک احترام کوزیله نظر ایدر .
 یهود کبی ملک هم نبوتی یالکیز کندولرینه حصر ایتمک
 ادعاسنده اولمایوب ، نصاری کبی ده حضرت آدم علیه
 السلامدن حضرت عیسی علیه السلام موتنه قدر کلوب
 کنهش انسانلر هم ده عموماً نبیلر جهنم ده ایدیلر اعتقاد
 ایتمه یور . شو ایکی ملت کبی ، اولده کلوب کنهش
 بیوکلرک هم ده نبیلرک مقدس محترم عرضلرینه طوقنوب ،
 ملتاردن برینک حسیات دینییه سنه آغیر کله بیله چک سوزلری
 حکایتلری کتب دینییه سنه فاتمایور .

یعنی اسلامیت دیگر ملتارک هیچ برینی قلباده فعلاده
 تحقیر ایتمه یور ایدی . کلوب کیدن همه ملتار همه انسانلر
 ایچون بلا تحدید بدل اولنمش فضائل الهیه بی مغروریتله
 یالکیز کندوسنه استیثار ایتمک دعواسی ده اسلامیت ده یوق
 ایدی .

اسلامیت اوزی ده رحمت الهیه قدر کیک ایدی . او
 قدر کیکلنگنه کوره ده الله رب العالمین حضرتلری طرفندن
 اسلامیت عالم انسانیت ایچون عمومی هم ده مؤبد اولاقچ
 بر دین اولمق صفتیله سیدالوجود محمد علیه السلام حضر-
 تلری واسطه سیله قرآن کریم ده تحریفی تغییرى ممتنع نظم
 معجزله بیان قیلندی .

اسلامیتك شو فضیلت میزه سسی عالم انسانیت ده
 اسلامیتك غایت سریع صورتده انتشارینه قوتلی بر سببده
 اولمش ایدی. لیکن اسلامیتده او کیكلك او قدر اوزاق
 دوام ایدهمدی، کیك کوینچه اسلامیتی اوزارینك طار فکر -
 لرنده غایت طار کوكللرنده اورونلاشدرمق دن انسانلرك
 اکثری عاجز قالدی. زیرا چارهسز یا اوز کوكللرینی
 توسیع ایتمك، یاخود اسلامیتی اوزارینك کوكللری قدر
 الك طار بر « لاشسی » ایتمك مجبوریتی وار ایدی. فقط
 اولگی دن، یعنی اوز کوكللرینی توسیع ایتمك دن عاجز
 قالمش انسانلر، ایکنچیدن یعنی اسلامیتی طار ایتمق دن
 قورقما دیلر. او زمانك احوال سیاسیه سسی ده بوکا مساعده
 ایندی.

شو حالك تأثیر یله طار کوكللر قدر طار غایت اوفاق
 منهبیلر عالم اسلامیتده قیصه بر مدت ایچنده کثرتله وجوده
 کلدی. معقولات دائره سسی قدر کیك اسلامیت اویماق
 احاطه سسی قدر گنه تنگ قالدی. اسلامیت همه عالم انسانیتی
 جمع ایده بیلیمك دگل، اوفاق بر قریه ده طوبلانمش کوچك
 جماعتی ده دائره امانده آلاماز اولدی. اسلامیت « یا فلان
 اوغلی فلان کبی اعتقاد ایت یاخود مؤبد صورت ده جهنم ده
 یان! جانك ده مالک ده حلال! . . . » کبی الك بیوک ظلم الك
 بیوک جهل اساسنه بنا قیلنمش بر جزئیه دن عبارت قیلندی.
 عاقبت، اسلامیت - ارباب عمائمك کیفی هوالرینه خدمت

ابتدريك قصديله غايت قبا بر قورال صورتنده افراع اولندي .

شو حالك سؤتاثيرلريني صايوب بتورمك ممكنيدر؟ فقط شبيهه يوق، عالم اسلاميتك باشنه كلمش سياسي اجتماعي بليه لرك عموما هر برينه شو حال سبب اصلي اولمشدر . بن شمدى ازليت طرفنه اسلاميتك نظرى حقنده شو قدر سوزلرمل اكتفا ايدنه بيلورم . زيرا بوندن زياده شى بنم مقصدمدن خارجدر .

اصل مقصدم: ابديت طرفنه، يعنى عموم عالم انسانيتك حيات استقباليه سنه اسلاميتك نظرى حقنده على التفصيل سوز سويله مك ايدى .

شو حاضرگى دقيقه دن اعتبارا ازليت طرفنده وجودك انتھاسى عقلاده سمعاده ممكن اوله بيلور ايسه ده، عالم وجودك ابديتى طرفنده نهايت البته بلا خلاف يوقدر . ابديت طرفنده بلا انقطاع، وجودك دوامى اخبار سماويه ايله ده صحيح عقولك اجماعيله شبيهه سز صورتك ثابت اولمشدر . «ابديت طرفنده نهايت يوق!» ديمك كيمي بر قدر تأمل قيلنور ايسه، غايت دهشتلى بر تعبيرك معناسى نه در؟ استقبالده نهايتى يوق ابديت - او قدر بيوك او قدر واسع غير محدود زمانلردن عبارتدر كه مليون دفعه مليار عصرلر او زمانلره نسبتله برسه كوند قدرده اولاماز؛ بلكه رياضى مقدارلرك همه سى جمعاً ابديت عظمتنه اتساعنه

نسبتله محسوس دگل غایت حقیر بر مقدار اولور فالور .
 «ینخافون بینهم أن لیثتم الا عشرًا . نحن أعلم بما
 یقولون اذ یقول امثلهم طریقه ان لیثتم الا یوما .» (طه -
 ۱۰۳ - ۱۰۴)

استقبال ده نهایتی یوق ابدیته نسبتله شو بزم
 دنیا مژگ عمری ده محسوسیت درجه سندن دون غایت
 حقیر بر مدندن عبارت اولور .

«ولله غیب السماوات والارض . وما امر الساعة الا
 کلمح البصر او هو اقرب . ان الله علی کل شیء قدير .»
 (النحل - ۷۷)

انسانلرک طبیعی عمرلرینی آلتمش یتمش سنه قدر
 اعتبار ایدر ایسه کده ، خلاف معتاد اولارق بر انسانک
 عمری یوزلره ایدریشور ایسه ده ، بهر تقدیر انسانلرک
 عمری دنیا عمرینه نسبتله کذلک محسوس دگل عاشره کبی
 بر لمجه دن گنه عبارت اولور فالور

شو دنی دنیا ده ابتدای خلقت دن شو دقیقه به قدر
 کلوب کتمش انسانلرک اکثری ، شبهه یوق ، اولزریزک
 بر لمجه کبی اولان عمرلرنده راحتلرینه نسبتله دهها زیاده
 مشقتلر کور مشلر در .

بر لمجه کبی اولان عمرلرنده خالص راحت یوزی
 کورمه مش مسکین انسانلر ، ریاضی مقدارلرک هچ بریل
 تحدید قیلنه ماز ابدیت طرفنده ، نه قدر قاسی اولور ایسه ده

هیچ بر انسانك قلبی تصویرینه طاقت قیلاماز در جهده
 دهشتلی عذابله مؤبد صورتده معذب اولاجق لار ایسه ،
 یا او وقت غفور مطلق ارحم الراحمین الله رب العالمین
 حضرتلرینك رحمت مطلقه سیله، مغفرت عمومیه سی نره به
 کتیش اولور؟ یالکیز بر لجه کبی اولان مدنده گنه راحت
 ایدوب ده ملیارد ملیارد قدر عصورلرده دهشتلی صورتده
 عذاب ایدن ذات، ارحم یا رحیم اولا بیلورمی؟ او یله
 ذاتك انتقامی غضبی قیاس قبول ایتمز در جهده مغفرتندن
 رحمتندن دهها زیاده اولمازمی؟

بن یالکیز شو یله ملا حظهره اعتماد ایدوب گنه عموم
 عالم انسانیتك نجاتیله حکم ایتمش اولسه م ایدی، عالم
 انسانیت مؤبد صورتده البته معذب اولور اعتقادنده اولان
 انسانلرک خدایی تعظیملرندن تقدیسلرندن بیك دفعه زیاده
 الله رب العالمین حضرتلرینی تعظیم و تقدیس ایتمش اولور
 ایدم .

دیگر ملتلك هر بری استقبالده نجاتی بیوک مغرور -
 يتله یالکیز کندولرینه حصر ایدرلر ایکن، ابدیت طرفنده
 عموما عالم انسانیتك نجاتی اسلامیت اعتقادی قیلنه بیلور
 ایسه، او یله عالی بر اعتقاد اسلامیت ایچون غایت بیوک
 بر فضیلت اولمازمی ایدی؟

شبهه یوق او یله عالی بر اعتقاد اسلامیتك الك بیوک
 مزایاسندن ایکنچی سی اولا بیلور .

ألم ده هیچ بر دلیل اولماسه ده ایدی، او یله بیوک بر
 فضیلتی تعالیم اسلامیه اساسنه وضع ایتیمه اسلامیه محبتیم
 سائقه سیله البته صوگ در جهده اجتهاد ایدر ایدم. او یله
 ایسه، ألم ده غایت واضح براهین وار ایکن، ایندی بن نیچون
 سکوت ایدهیم؟

عالم انسانیتک حیات استقبالیه ابدیه سنه عائد او بیوک
 مسئله بی بدن مقدم علمای اسلامک اک بیوک لری کشف
 ایتمشلر ایسه، او مسئله ده او یله بیوک لره اقتدا اینمک شرفی
 ده بگا کفایه ایدر. اگر مسئله بی بدن مقدم هیچ بر آدم
 سویله مه مش ایسه، یا خود سویله یوب ده اثبات ایده مه مش
 ایسه، بلکه او مسئله بی بالکنز بن ابتداع ایتمش ایسه م،
 اثباتیچون ده براهینی بالکنز بن گنه بولمش ایسه م، بنم
 ایچون بوندن بیوک بر شرف حاجت دگل! بن او یله بر
 شرفله شو دنیادن قناعت ایدرم.

خامش، حافظ! که دست غیب ناکاه

چنان سازد که خواهی روزی شادی!

ایشته بن یا اتباع یا خود ابتداع شرفنه نائل اولمق
 قصیده، قلبم ده متمکن بر اعتقادی عهومک مطالعه سنه عرض
 ایتدم. دورت بش آدمک تهمتی کبی، او مسئله ده بر فتنه
 احتمالی یوقدر. شو ساعت ده بنم قلمهله او مسئله عهومه
 عرض اولنماسه، یارین شبهه یوق، او مسئله دیگر بر آدم
 همتیله عهومک فکرینه عرض اولنه جق.

همه کارم زخود کلامی بید نامی کشید آخر!

نهان کی ماند آن رازی کز و سازند محفلها ۱۹

«عالم انسانیتک حیات استقبالیه سنده رحمت الهیه
عمومی بولور می؟» یا خود «انسانلرک اکثری رحمت الهیه دن
مؤبد صورتده مجروم قالورلر می؟» مسئله لرینه عائد سوز
لری کتب کلامیه ده، تفسیرلرده اهل کلام اوزاتمشلار
ایدی. مذاهب نه قدر مختلف اولمش ایسه ده سوزلر نه
قدر چوق سویلنمش ایسه ده، کتب کلامیه عموماً «رحمت
الهیه یالکیز مؤمنلره؛ ایمس در کافرلره» اعتقادنده اجماع
ایتمشلر ایدی. هر کس ده ایمانی یالکیز کندوسته حصر
ایدوب «رحمت الهیه یالکیز بگا اولور» اعتقادنده ایدی.
بوگا قریب اعتقاد عالم اسلامیت ده هر آدم ده شو کونه
قدر دوام ایتدی؛ کتب کلامیه اوز طرفدارلرینه جنت ایچون
خط سعادت؛ جهنم دن خط براءت و یروب، مخالفلرینه عموماً
خط شقاوت و یر مکن، یعنی جهنم یولنه مرور تذکره لری
یازمق دن دیگر بر شی بیلمه یور ایدی.
اهل کلام اوز نوبتلرنده سوزلرینی سویله دیلر ،
نوبت شمعی بزه کلدی .

دور مجنون گنشت؛ و نوبت ماست

هر کسی پنج روز نوبت اوست

دلا ، طمع میرازلطف بی نهایت دوست

ذکر هر کس بقدر همت اوست .

بوندن صوڳ سرد قیانه چق برهانا زاره بر مقدمه قیلوق
 قصیده بن بوراده کتب کلامیه ده بیان قیلنمش بر مسئله یی
 محاکمه سیل نقل ایده ییم: اهل کلام اثابه، عقاب مسئله سنک. یعنی
 طاعت ایچون ثواب و یرو، معاصی ایچون ده عذاب ایتو
 مسئله سنده، مختلف مذهبله ذاهب اولمشلر ایدی.

اوزلرینه اهل السنة والجماعة اسمینی تخصیص ایدن
 اشاعره ماتریدیه کبی مذهبلر « اثابه ایله عقابک هیچ بری
 واجب علی الله دگل؛ بلکه اثابه بر فضل الهی، عقاب
 ایسه، بر عدل الهیدر؛ کفردن ما عدا هر بر گناهی اوز
 اراده سیله خدای عفو ایده بیلور؛ نصوص سماویه ظاهرینه
 کوره کفری عفو ایتنک اصلا ممکن دگلدر» دیرلر ایدی.
 بزم کتب کلامیه ده هم ده کتب اصول ده « معتزله »
 نامیله یاد اولنور بر بیوک مذهب وارد. او مذهب اربابی
 کندولرینه « اصحاب العدل والتوحید » نامنی ویرورلر.
 او مذهب موجدی - علوم سنده امامتیه: خطبه لرنده
 وعظملرنده بلاغتیه مشهور، اسمی عالم اسلامیت ده الڭ
 محترم حسن البصری حضرتلرینڭ الڭ بیوک تلمیندی واصل
 بن عطا حضرتلری ایدی. شو محترم امام واصل حضر-
 تلری ده عقل ده علم ده اخلاق ده حسن الصبری حضرتلر-
 ندن بر نسخه کبی اولوب علی الخصوص بلاغت بابنده
 الڭ برنجیلک رتبه سنه چیقوش ایدی.
 ایشته شو محترم امام واصل بن عطا حضرتلری اثابه

عقاب مسئله‌سندہ استنادی حسن البصری رأیندن اعتزال
ایدوب، غایت غریب بر مذهب ایجاد ایتدی . او منہبہ
کوره « طاعتلره ثواب ویرمک، گناہلر ایچون ده عقاب
ایتمک واجبدر؛ عدالت اقتضاسی شودر » ایمش !

« طاعتلره ثواب ویرو واجبدر » سوزینک قصورنی،
بر قدر تأمل قیلنور ایسه، ظاهر اولور. زیرا همه عالم
وجودک ذرہلرینہ قدر مالسکی اولان قاهر مطلق الله حضر-
تلرینہ عقلا بر حق ایجاب ایتمک صریح عقلک غلافیدر .
شوقدر واضح بر حقیقت ده سوزی اوزاتمایوب امام اسلام
فیلسوف ابوالعلا حضرتلرینک « اللزومیات » نده ذکر
اولنمش ایکی بیٹی بوراده بر مناسبتله نقل ایدهیم :

والخیر یفعله الکریم بطبعه

واذا اللئیم سخا فذاک تکلف

نرجو من الله الثواب مجاریا

وله علینا من القدیم تسلف

شو ایکی بیٹی معناسیلہ ملاحظہ ایدن هر بر عاقل،
اوزینک غایت جزئی طاعتلری ایچون مؤبد صورتده جنات
عالیه بی ایجاب ایتمکدن گنه دگل، حتی طلب ایتمکدن بیله
البته اوتانور. بز عقل صریحک ارشادیلہ مهتدی اولور
ایسهک آکلارز : بزه دنیاده نصیب قیلنمش هر بر لقمه
هر بر شربه بیوک بر فضل الهیدر. بزم وجودمزدہ بزم
حیاتمزدہ، بزم طاعتلرمزدہ همهسی بزه خدای طرفندن بدل

اولمش بيوك نعمتلردر. بيك دگل ميليون فسوری وار
طاعتلرمز مقابلنده الله رب العالمين حضرتلرينه جنات عاليه
ايجاب ايتمك، اگرده غايت بيوك حمافت اولماز ايسه،
البتنه خدا نك الطاق غير متناهيه سنه. محدود دگل كرمنه
اعتماد ايتمك سببيله انسانك، قلبنه استيلا ايتمش بيوك بر
مغروريندر.

بن شويله ملاحظه لره طالورم ايكن، اهل كلامك
غايت بيوك جسارتلرندن، تعبيرمي عفو ايتسونلر، غفلتلر-
ندن ادب سزلكرندن فوق العاده تعجب ايدرم
فيلسوف شاعر مشهور سعدي حضرتلري ديمش:

از دست و زبان كه بر آيد
كز عهد شكرش بسر آيد.
بنده همان به كه ز تقصير خويش
عذر پسر گاه خدای آورد.
ورنه سزا وار خداونديش
كس نتواند كه بجای آورد.

اشنه الله رب العالمين حضرتلرينك عظمتنه مناسب
ادب شودر! بويله ادب البتنه ملا جلال، تفتازاني كمي كتب
كلاميه ده بولنه ماز؛ بونكچون گلستان، ديوان حافظ كمي
كتب ادبيه لازمدر.

وجوب انايه بطلاني حقنده شو قدر سوزله اکتفا
ايدوب، وجوب عقاب حقنده اهل كلامك سوزلرينه ايندي
نظر ايدوبك:

اشعر یلر ماتریدیلر توبه سز مغفرتک جوازینی کفردن
 ماعدا اولان گناهلره حصر ایدوب، کفر ایچون عقاب البته
 واجبدر دیدیلر؛ اما واصل ابن عطا حضرتلری همده اتباعی
 کبائریده کفر کبی حساب فیلوب، بیوک گناهلرک هر
 بری ایچون البته عقاب لازمدر اعتقادنده ایدیلر.

کبائریدی بر طرفه برافوب، کلامزی «کفر ایچون
 وجوب عقاب» مسئله سنه حصر فیلایق. زیرا الک اصل مقصد
 شو مسئله بی حل ایتمکدر.

«کفر ایچون عقاب واجبدر» سوزنده وجوبدن
 مراد نهدر؟

شارع خطایله انسانلر ذمه سنده بر شی واجب اولا
 بیلور. لکن شو معنی ایله وجوب قاهر مطلق الله حصر-
 تلری حقنده شبهه یوق هیچ بر صورتده ممکن اولاماز.
 زیرا شو معنی ایله وجوبی دعوی ایتمک ایچون ده
 بیوک بر غالب اعظمک وجودینی دعوی ایتمک لازم اولوب
 کلور ایدی.

الله عز وجل حضرتلری حقنده او معنی ایله وجوبک
 عقلا همده شرعاً امتناعی قطعی صورتده معلومیتنه کوره،
 کلامیون اوز دعوالرینی بر قدر معقول اولا بیلور طرزده
 کوستر مک ایچون ایکی نوع وجوب اثبات ایتیمیه مضطر
 اولدیلر: بری «وجوب علیه» دیگریدی ده «وجوب منه»
 دیدیلر. «یجب علی الله» دیمک ایچون دیگر بر ذات

طرفندن امرک نزولی لازم کبی ایسه ده، «یجب من الله»
 دیمک ایچون دیگر بر ذات طرفندن امرک نزولنه اصلا
 حاجت یوقدر، بلکه الله عز وجل حضرتلرینک اوز حکمیله
 اوز التزامیله بر شی اللهاک اوزینه واجب اولا بیلور
 دیدیلر. وعید حقنده وارد «ان الله لا یغفر ان یشرک به
 ویغفر ما دون ذلك لمن یشاء» (نساء ۴۷) - «قال لاتختصموا
 لدی وقدمت الیکم بالوعید. ما یبدل القول لدی. وما انا
 بظلام للعبید» (قاف - ۲۸ - ۲۹) کبی آیتلرله کبائر هم
 کفر ایچون عقاب ایتیمک الله حضرتلرینک اوز حکمیله
 اوزینه واجب اولور ایسه، ممکندر، بلکه عقاب البینه
 واجبدر، عفو ایتیمک قطعاً حرامدر؛ زیرا کبائر یا کفر
 عفو اولوب عقاب واقع اولماز ایسه، او وقت اخبار
 سماویده عمومماً، قرآن کریم ده خصوصاً متعدد محللرده
 کذبک وقوعی لازم اولوب کلور؛ وعیدده خلق ایتیمک،
 سوزی ده یالان سویله مک الله تعالی حضرتلری حقنده عقلا
 ممتنعدر دیدیلر.

کتاب کلامیه بی کتب تفاسیری صوکت درجه اجتهادله
 الک بیوک بر تفتیشله مطالعه ابدن هر بر منصف آدم
 بیلور؛ شمدی بیان فیلمش دلیل وجوب عقاب مسؤل سنده
 کلامیونک الله بولنه بیلور دلیللرک الک قوتلی سیدر؛
 بوندن دها قوتلی بر دلیل کلامیونک الله یوقدر.
 اشته، اگر بن اهل کلامک شو دلیللرینی هدم ایده

بیلور ایسه، اوقت اوز دعوامنی برهانلرمله اهل کلامک
هر برینه الزام ایده بیلورم .

بن اهل کلامله مناظره ایدر ایکن، اهل کلامک اوز
مسلکریزه سلوک ایتسه ایدی، اهل کلام کبی آیتلری
تأویل یا تخصیص ایتیه تنزل کوسترسه ایدی، البته وعید
آیتلرینک هر برینی مغفرت یا رحمت آیتلریله تأویل یا
تقیید ایدر ایدم . یاخود وعید آیتلری خبر دگل، انشادر؛
خلافی واقع اولور ایسه، کذبک وقوعی لازم اولوب کلهر
دیر ایدم . یا ایسه «الم تعلم ان الله له ملك السماوات
والارض . يعذب من يشاء ويغفر لمن يشاء . والله على كل
شیء قدير» (مائده - ۴۰) کبی قرآن کریمده متعدد سوره
لرده وارد آیت کریمه لرله و عید آیتلرینی اللوگ مشیئتیه
تقیید ایدوب، وجوب عقابی البته رد ایدر ایدم . یا ایسه،
«قل يا عبادي الذين اسرفوا على انفسهم لا تقنطوا من رحمة
الله . ان الله يغفر الذنوب جميعاً . انه هو الغفور الرحيم»
(الزمر - ۵۳) کبی محکم همده عمومیتی مؤکد آیتلری وعید حقتک
وارد ظاهر آیتلره تعارضلری صوکنده ترجیح ایده بیلور ایدم .
اهل کلامک خاطر ایچون کنه شو مسلکله سلوک
ایده چک اولسه ایدی، البته او مسلکک هر بریله
کلامیونک دلیللرینی جرح ایتیه بنم حقی کلامیونک اوز-
لریده تسلیم ایدرلر ایدی . لکن اویله مسلکله سلوک
ایتیه بنم احتیاجم یوقدر . زیرا ائک بیوک دلیللری ده بنم

نظر مده غایت ضعیفی اساس اوزرینه بنا قیلنمش در:
 اهل کلام خلق ایتمکله عفو ایتمگی، همده تجاوز
 ایتمکله بالان سویله مگی فرق ایده بیلسه لر ایدی، حدودی
 بوق بیوک زلتاره مرتکب اولمازلار ایدی. خلق ایتمک
 عقلاده شرعآده مذموم ایسه ده، لکن عفو ایتمک مکارم
 اخلاقاڭ اڭ بیوکلرندندر: بالان سویله مک اڭ بیوک عیبدر،
 لکن موآخذه ایدرم سوزندن تجاوز ایتمک اڭ بیوک بر
 کرمدر.

الله قرآن کریمده «وما ارسلنا من رسول الا بلسان
 قومه» دیمش. وعید آیتلریناڭ هر برسی ده قرآن کریمده
 لسان عربیله کلمشدر. عربلر اڭ لساننده عرفنده عفو ایتمک،
 موآخذه دن تجاوز ایتمک هیچ بر وقت کذب دن عد قیلنما یور.
 عرف عربده موآخذه دن تجاوز ایتمک، جانیلر اڭ جنایتلرینی
 عفو ایتمک اڭ محمود اڭ عالی فضائلدن حساب قیلنور.

اهل کلام وعید آیتلرندن وجوب عقابی فهم ایتمشلر
 ایسه، بن رحمت الهیه اتساعنه اعتماد ایدوب، عرف
 عرباڭ دلالتیله، البته یوم قیامتده الله هر بر انساناڭ
 گناهندن تجاوز ایدر اعتقادنده اولور ایسه م، الله رب
 العالمین حضرتلریناڭ حضورنده دها ادبلی صورتده حرکت
 ایتمش، همده قرآن کریمی دها گوزل آکلامشی اولور م.
 فتوحات مکیه صاحبی محیی الدین بن عربی حضرتلری
 فتوحاتاڭ ۷ نچی جزئنده (۵۱۷) صحیفه سنده دیمش: «وقد

زل هنا اهل الكلام زلة عظيمة او قعها في ذلك استتالة
الكذب على الله في خبره . وما علموا ان مثل هذا لا يسمى
كذباً في العرف الذي نزل به الشرع . فقد حجبهم دليل
عقلي عن علم وضع حكيم . وهذا من قصور بعض العقول
ووقوفها في كل موطن مع ادلتها . ولا ينبغي لها ذلك .
ولتنظر الى المقاصد الشرعية في الخطاب ، ومن خاطب ،
و بأى لسان خاطب ، و بأى عرف اوقع المعاملة في تلك
الامة . يقول بعض الاعراب : «وانى اذا او عدته او وعدته
لمخلف ايعادى ومنجز موعدى» . ولا يقال ان الله اخلف
بل يقال انه عفا وتجاوز عن عبده . »

علمای اسلامك بيموكرندن امام يحيى بن معاذ حضر -
تلى ديمش : «الوعد والو عيد حق . فالوعد حق العباد
على الله . حيث ضمن لهم اذا فعلوا كذا ان يعطيهم كذا .
ومن اولى بالوفاء من الله . والو عيد حقه تعالى على العباد .
اذ قال لا تفعلوا كذا فاني اعذبكم ان فعلتم كذا ففعلوا
فان شاء عفا وان شاء اخذ . لانه حقه . واولاهما العفو
والكرم لانه غفور رحيم . »

اهل كلامك دليللر ينى جرح مقامنده شمدى شو دفعه
يالگز شو قدرله اکتفا ايدرم . بونندن صوگ ، انشاءالله
قرآن کریم دن من غير تاويل آيات بيناتى كوزى وار
آدملره عرض ايدرم . قرآن کریمى اقوال كلاميه ايله تفسير
ايتيمه عادتلمش امام افنديلرک امراض قلبيه لرينه شايد

بر قدر شفا ويره بيلورم انشاء الله .
 اوزارينك احاطه سنه داخل دگل هر بر حقیقتی انکار
 ایدن امام افندیلر آکلار ایسه لر، شو بیتلری انشاد
 ایدهیم :

وان تسكن قاصوا عن كونها ثبتت
 فيما هوى شرعه الحفاظ في الورق
 فاعرف مقامك في درك العلوم ، ولا
 تعرض لمن خاض فيها شاسع الشقق
 فانت ويحك في وهه الحضيض . فلا
 تمدد يسديك لمأوى فارق العنق
 ما الدين الا الذي تسعى لتوهنه
 آى الكتاب و آثار النبي العتق
 لا كل خبط عن اليونان مبتدع
 قد دس بين اصول الدين مخلق
 تحمى قواعد رسطاليس تحسبها
 ديناً . لك الويل نبهناك فاستبق
 ان كنت توردد ردا او معارضة
 لها سردناه فاذا كر ما ترى وسق .

استطراذ

۴

رحمت الهیه عمومیتی حقننده برهانلرم

عیب حافظ گو مکن واعظ که رفت از مذهبم
 پای آزادی نبندد، گر بجایی رفت رفت .
 بیا، و معرفت از من شنو که در سخنم
 ز فیض روح قدس نکتۀ استفاده رفت
 همه انسانارک عقیده الهیه لرینی تصویب ایدن
 لسان الغیب خواجه حافظ شیرازی حضرتلری .

دوستلرم فردشلرم ! سز ملالرغه هیتگر:
 شو ایکی یولنی مینی کومگاچ او قورلر قبرمه.
 اهل تکفیر بر عجب لسنون کوروب آفتق سوزم:
 «کور، نهرسمه طولغان ایمان ابله قرآن صدرمه»

شاعر ملی مز ادیب محترم
 عبدالله افندی توقایفی .

فمن ینازعنی فیما افوه به * فالناس کلهم اعداء ما جهلوا .
 ابدیت طرفنده همه عالم انسانیتک نجاننه یقینا
 ایمان ایدن موسی جارالله بیگمیف .

« ابدیت طرفنده نجات عمومی » مسئله سنک « شورا »

صحیفه لرنده انتشاری مناسبه بزم دوستلرم خیر خواهلق
بولنده شفاها یا مکتوبله بگا :

« وقتسز همده اورنسز ، فائدهسی یوق بر مسئلهیی
چهار دكده ، فتنه لر قوبار دك . دینلی امام افندیلری ده بیهوده
یرده زحمتلره صالدك . سنی تکفیر ایدر لر ، عاقبت مدرسه دنك
طرد ایدر لر ! بر آز سیاست قوللانمق ، بر قدر ناقتیقه
ایله حرکت ایتمك سکا لازم ایدی . کله جك سنه ده مدرسه
وقفیه سنده اوزك ایچون بر تأمین حاضر له مك یولنده حرکت
ایتسهك یاغشی اولور ایدی . » معناسنده اولان سوزلری
سویله دیلر یاز دیلر .

نصیحتلر ایچون دوستلرمه البته تشکر ایدرم . لیکن
بن هیچ بر وقت افکار علمیه مده حریمی انسانلر خاطر ایچون
یا خود سنوی معاشم ایچون فدا ایدم . بر حقیقت ، برهانلریله
کوگلمده رسوخ بولور ایسه ، انسانلر بونی تحمل ایدم
خیالیله ، بن او حقیقتی کتم ایتمك ردالتنه تنزلده ایدم .

رقیبم سر زنشها کرد که از این باب رخ بر تاب

چو افتاد بر سر ما را که خاک در نمی آرد

چه حافظ در قناعت کوش و از دنیای دوز بگریز

که يك جو منت دونان بصد من زر نمی آرد .

افکارك حریتنه یول باغلامق ایچون گنه کوستر ایش
حرکتلره ، هر بر مسئلهیی اوزلری نك گنه ایمانلریله فکدرلریله
تحدید ایتمك یولنده بدل اولنمیش غیرتله بر قیمت ویره -
یوب ، بن همان اوز دعوامی اثبات صد دنده ثبات ایدرم .

بیلورم: بنم دعوام ثابت اولور ایسه، اسلامیت
 یوزینه بر جمال اولاجق؛ همه ادیان آراسنده اسلامیتک
 قیمتى علویتى دها زیاده لسه چک؛ «نجات یالکز بکادر!»
 کبی مغروریت اوزرینه تأسیس قیلنمش اعتقادلردن اسلام
 مینک ایمانی پاک فالاجق؛ اسلامیتک حقیقی جهنمدن تخویف
 طریقیله دگل، قرآن کریمده نظم الهیله بیان قیلنمش برهان
 لرله اثبات قیلنمش...

دینلرک تاریخنده یاوروپا اهل علمی قلمیله تألیف
 قیلنمش اوفاق بیوک کتابلردن بعضلرینی مطالعه ایتمش ایدم.
 او بیوک پروفه سورلرک حکیملرک اتخاذ ایتمش مسلکلی،
 اوزلریزک دینلرندن ما عدا دینلره نظرلری بکا بر قدر
 غریب کورنمش ایدی. خصوصاً یهودیتی اسلامیتی بوددیلگی
 بیان ایدرلر ایکن، پروفه سورلرک قلملریله یازلمش سوزلر
 — شو اوچ دینک تعلیملرینه بر قدر واقف انسانلری البته
 بر قدر متأثر ایدر درجهده حقانیتدن بعید ایدی. تاریخ
 اسلامیتی یازارلر ایکن، نصرانیت علماسی طرفندن نبی اسلام
 علیه الصلاة والسلام حضرتلری علیهینه سویلنمش سوزلری
 بوراده ذکر ایتیمه حاجتده یوق.

پروفه سورلری رد ایتمک جسارتیله دگل، یالکز حقیقتی
 بلاتحریف میدانه قویمق قصدیله، اسلامیت حقنده بر شی
 یازوب طاشلامق امنیهسی بنده وار ایدی. حقائق مطلقه به
 همده قرآن کریمده کلمش تعالیم عالییه استناد ایدوب،

اقتدارم مساعده سی قدر، یا اور وپا علماسی طرفندن سویلنمش سوزاره مقابله ایتمگی کندومه واجب بیلمش ایدم.

شوسنه مدرسه حسینیه ده تاریخ ادیان درس لری مناسبته تاریخ ادیان بحثلرینی او فکر مک فعلیتی ایچون بر مناسب فرصت صایدم. دیگر باحثلر کبی یا او، یا بو طرفه میل ایتمه مک ایچون، دینلری بلا تعصب بیان ایتمگی التزام ایده جک ایدم. شوا التزام فوری بر لاف اولماسون ایچون ده، هر بر دینی تصویب ایتمک حقنده من القدیم کو کلمه ده رسوخ بولمش اعتقادمی مقدمه صورتنده عرض ده ایتمش ایدم، عین شو ملاحظه ایله «ابدیت طرفنده رحمت الهیه عمومیتی» حقنده علمای اسلامک آثار عالییه سنده بیان اولنمش مسئله یی ده میدانه قویوب، او مسئله یی آیات قرآنیه ایله اثبات ایدرم انشاء الله دیمش ایدم.

بونلارک هر برندن ده مقصد - شأ کردلرله بلا تعصب تاریخ ادیاندن بحث ایدوب، مقایسه اصولیه، اسلامیتک افضلیتنه یاشلری ارشاد ایتمک ایدی.

«کاری که کرد دیدم ما بی بصر نکرد»

احوال زمان شاگردلرله اشتغال مزه مساعده ایدرمی یوقمی معلوم دگل، لکن یوقار یده سویلنمش مقصدمی بقدر الامکان تعقیب ایدرم.

شمدی رحمت الهیه عمومیتی مسئله سنده برهانارمی سرد
ایتمیه نوبت کلدی . او برهانلرمی برر برر بیانندن قبل
«انسانارک جهنمده خلودلرینه» دلالت ایدر آیت کریمه لر
حقنده فکرمی علی الاجمال عرض ایتمک لازمدر . زیرا ابدیت
طرفنده نجاتی یالککز کندولرینه حصر ایدن مذاهب کلامیه ،
همده بنم دعوامی قرآن کریمه قطعاً خلافدر دیمش ملالر
یالککز او آیت کریمه لره استناد ایدرلر .
قرآن کریمده عذاب آیتلری «بعذب من یشاء ویغفر
لهن یشاء» کبی اکثریاً مشیئت ایله تقیید فیلمشلا .
الاعراف سورهنسنگ ٥٦ نچی آیت کریمه سنده صاحب التوراة
نبی محترم موسی علیه السلامه خطاباً الله رب العالمین حضر-
تلری «قال عذابی اصیب به من اشاء . ورحمتی وسعت کل
شیء» دیمش . بوراده ، اولاجق ایسه ، مشیئت ایله عذاب
اولاجفی بیان فیلمنوب ، عاقبت همه انسانلره ، یالککز انسانلره
دگل بلکه همه شیلره رحمتک عمومیتی غایت واضح بر خطاب
ایله بیان فیلمنش .
عذابک اوزی مشیئت ایله مقید اولور ایسه ، البته
عذابده خلود ، عذابک ابدیتی قطعاً مشیئت ایله مقید اولور .
الانعام سورہ جامعہ سنده (١٢٨) نچی «قال النار مثواکم

خالدین فیها الا ما شاء الله» آیت کریمه سنده وارد اولمش
 استثنا کبی استثنای قرآن کریمه متعدد آیتلرده وارد اولمشدر .
 هود سوره سنده (۱۰۶-۱۰۷) (فاما الذین شقوا ففی
 النار لهم فیها زفیر وشهیق . خالدین فیها ما دامت السماوات
 والارض . الا ما شاء ربك . ان ربك فعال لما یرید » آیت
 کریمه لرنده هم استثنای همده خلودی کوکلرک برک دواملری
 مدتیله تقیید وارد اولوب ، ابراهیم سوره سنده (۴۸) نچی
 « یوم تبدل الارض غیر الارض والسماوات » آیت کریمه سنده
 شو کوکلرک شو برک بر کون فنالری اخبار قیلنمشدر . شو
 آیت کریمه ده خلود مقید ایسه ، بزده اصولیونک « سبیلری
 حادثه لری بر مطلق مقیده حمل اولنور » قاعده لریله عمل
 ایدوب ، مطلق ذکر اولنمش خلودلری « ما دامت السماوات
 والارض » قیدیله تقیید ایده بلورز .

عذابک اوزی ده عذابک ابدیتی ده مشیئت ایله مقید
 اولورلار ایسه ، قرآن کریمه ده ذکر اولنمش خلود ، یا
 استثنای یا نهایتی وار بر مدت ایله ، مقید ایسه ، ایشته
 بزم دعوامرک ثبوتنه غایت واسع بر میدان حاضرلندی دیمکدر .
 ۳ نچی بابده کفر ایچون وجوب عقاب مسئله سیننی بر
 قدر جرح ایتنمش ایدک . شمدی بوراده عذابک ده ابدیتک
 ده مشیئت یا بر مدت ایله تقیدلرینی بر قدر اثبات ایتنمش
 کبی اولدق . بزم اشاعره ماتریدیله لر بوکفا قناعت ایتنزلر
 ایسه ، آنلاره الزامی صورتده دها ایکی آیت :

نساء سوره سنده ميراث ده فرائضى بيان سوکنده (۱۳)
 نجى آيت کریمه ده الله رب العالمين حضرتلری «ومن يعص
 الله ورسوله يتعد حدوده يدخله ناراً خالداً فيها. وله عذاب
 مهين» ديمشدر.

نساء سوره سنده (۹۳) نجى آيت کریمه ده الله رب
 العالمين حضرتلری «ومن يقتل مؤمناً متعمداً فجزاؤه جهنم
 خالداً فيها. و غضب الله عليه ولعنه واعدله عذاباً عظيماً»
 بيورمشدر.

شو آيت کریمه لرك افاده لرینه کوره، بر مؤمنى
 بغير حق قتل ايدن آدم، هم ده ميراث ده الله طرفندن تقدير
 اولنمش سها ملری تعدى ايدن آدم جهنم ده خالد اولاجق لار.
 لکن بزم اشاعره بزم ماتر يديه شو ايکى حکمى قبول
 ايتمه يورلر. اوزلرينك مذهب لرینی صاقلامق خياليله او ايکى
 آيتى تاويل، ياخود، دها درستی، تحريف ايد يورلر.
 بيورسونلر، کوره يك، تاويل ايتسونلر! بزده اشاعره خاطرى
 ايچون گنه، کفر حقنده وارد اولمش خلودلری ده اويله تاو
 يللر ايله تاويل ايدرز. اوز مذهب لرى ايچون تجویز
 اولنمش تاويل لرینی اشعريلر ماتر يديلر شايد کرماً بزده
 احسان ايدرلر. اگرده تاويل لرى اوزلری ايچون گنه يارارلق
 درجه ده عزيز اولوب، بزده احسان اولنه ماز ايسه، او وقت
 بز اوزمرك اصل مسلكمهزه سلوك ايدوب، قرآن کریمى
 اصلاً تاويل ايتمه مك طرفنده ممنونيتله فالورز. رحمت الهیه

عموميته مسئله سنده برهانلرمی برر برر عرض ایدہ ہم :
 (١) «قال عذابی اصیب به من اشاء . ورحمتی وسعت
 کل شیء فسا کتبها للذین یتقون و یؤتون الزکاة و الذین
 هم بآیاتنا یؤمنون .» (الاعراف - ١٥٦)
 شو آیت کریمه ده الله رب العالمین حضرتلری استرسه
 عذاب ایدہ چگندن خبر ویرمش . بوندن صوڪ «ورحمتی
 وسعت کل شیء» جمله مبارکه سیله همه انسانلرک بلکه
 همه شیدارک کیك رحمتلرده خلودلرینی بیان ایتمشدر .
 عذابی مشیئت ایله تقيید ایدوب ده ، رحمتی مطلق ذکر
 ایتمک . «شیء» کبی الک اعم بر تعبیر اوزرینه «کل»
 کبی الک احاطه لی بر عرف استغراق زیاده ایتمک . ابدیت
 طرفنده هر بر انسانلرک ضروری صورته ده رحمت الهیه
 مطلقه ده بقاسنه البته غایت واضع طرزده دلالت ایدر .
 شو آیت کریمه ده هیچ بر انسان «ابدیت طرفنده
 رحمت الهیه ده مؤبد صورته بقا» دن استئنا اولنماشدر .
 لکن بزم کلامیون بر م روسیا اماملری «فسا کتبها للذین
 یتقون و یؤتون الزکاة و الذین هم بآیاتنا یؤمنون» جمله
 معجزه سنه تمسک ایدوب ، رحمت الهیه یی ، ابدیت طرفندک
 نجاتی ، بالکثر مؤمنلر . حصر ایتمک طارلقنه ذاهب اولمشلار .
 شو آیت کریمه ده «فسا کتبها» جمله معجزه سیله حصر
 دعوی ایتمک مسئله سنده اهل کلام غایت جلی صورته بر
 قاچ علمی خطالره یا عمدأ یا جهلا دوشدیلر . منطق یاخود

اصول فقه قواعدينه بر قدر آشنا اولان هر بر انسان
او خطالری جزئی بر ملاحظه ایله بیلور:

(۱) اولگی خطالری: عمومک حکمنه موافق دیگر بر
حکمله عمومی تخصیص ایتمک مسئلهسیدر. منطق همده اصول
کتاب آرینک بیانلرینه کوره، بر حکمی دیگر بر حکمله
تخصیص ایتمک ایچون حکملر آراسنده تنافی لازمدر. خاصک
حکمی عمومک حکمنه موافق اولور ایسه، او وقت عمومک
حکمی تخصیص اولنماز، «الانسان یمشی» حکمیه «الحيوان
یمشی» حکمی هیچ بر وقت تخصیص اولنمه ماز. «الحر بالحر»
جمله جلیله سیله «ان النفس بالنفس» جمله عمومی سند
عمومیت اصلا باطل اولماز.

«ور حمتی وسعت کل شیء» جمله عمومی سیله «فسا-
کتبها للذین یتقون» جمله خصوصیه سی بری دیگرینه موافق
ایکی حکملردر. اولگی سند وار عمومیتی ایکنچی سند وار
خصوصیتله تخصیص ایتمک لغتدن ده عاموک قاعده لرنندن ده
غفلت ایتمک دیمکدر. بویله خطالر اهل کلامک اوزلرینه
عائده مسئله لرده مقبول اولا بیلور ایسه ده عالم انسانیتک
عمومنه، همده ار حم الراحمین الله رب العالمین حضرتلرینک
تخجیری قابل دگل رحمت الهیه غیر محدود سنه عائد مسئله
لرده اصلا مقبول اولماز.

خطابده شدتمزی اهل کلام بزه شاید عفو ایدرلر.
زیرا «همه عالم انسانیتی مؤبد صورتده اولنرده یاقهقی»

کبی قساوتلره بزم طرفدن کوسترلمش شو شدت اضطرار حکمیله اختیارسز چیقمش بر حرکتدر، اضطرار حکمیله وجوده کلمش حرکتلری شریعت اسلامیه عفو ایدر.

۲) ایکنچی خطالری: «مقیدلره رحمت ایتمک» ایله «رحمتی تقیید ایتمک» کبی بری برینه تماماً باشقه شیلری فرق ایتمه مکلر ایدر.

«فسا کنهیا للذین یتقون» جمله الهیه سی مقیدلره یعنی مؤمنلره و جو بآ رحمت ایتمگی قطعی صورتده افاده ایدر ایسه ده، رحمت الهیه تقییدینه اصلاً دلالت ایتمه یور. اتقا ایدنلره، زکات و یرنلره، مؤمنلره و جو بآخدای رحمت ایدر، بوراده شبهه یوق. لکن «ورحمتی وسعت کل شیء» کبی اختصاصی قابل دگل بر نص محکم وار ایکن، «دیگرلره رحمت ایتمز» سوزی نره دن چیقدی؟

نیچون بزم اهل کلام بویله واضح شیلری آ کلامایور؟
بن شو «نیچون» ی ادبیات عربیه مده بر قدر بیان ایتمش ایدم.

دعوامزه برنچی برهان اولهق اوزره بز ششو آیت کریمه بی ذکر ایتدک. زیرا اهل کلام ابدیت طرفنده رحمت الهیه ناک یا لکنز کندولرینه انحصارینی اثبات مقامنه شو آیت کریمه یه تمسک ایدرلر. بزم بیاندن اهل کلامک استدلاللرنده خطالری، شو معجز آیتک بزم دعوامزه صراحتله دلالتی آچیق صورتده کورندی.

شمدى شو معجز آيتك افاده بليغهن سندن استفاده ايتمك
ايچون، شو معجز آيتك خطاب اليمسنة سمع استفاده يى
ويره بك :

« و رحمتى وسعت كل شىء » جمله عموميه سى -- عمل
مقابلته دگل يالكز امتنان طر يقيله همه انسانلره مبذول اولان
رحمت الهيه مطلقه عموميتنه دلالت ايدر. الله حضرتلر يلك
رحمتلر يلك اكثرى شو نوعندلر : انسانلره بذل اولنمش
وجود، عافيت، اهتدا، طاعت، نبوت، عقل كى نعمتلرلك
هر برى يالكز رحمت امتنان فيضيله انسانلره ويرلر مشدر.
شو رحمت امتنان انسانلرلك هيچ برينه، زمانلرلك ده هيچ
برينه مخصوص دگلدر. دنيا ده هر دقيقه ده همه انسانلره
حسابسز صورتده شو رحمتك مبذوليتى كى، البته،
آخرت ده ده شو رحمت امتنان هر بر انسانه بلا استثنا بذل
اولنه چقدر. « عذابى اصيب به من اشاء » دلالتيله مشيئت
الهيه تعلقى تقديرنده بر قدر مدت بعض انسانلره عذاب
وافع اولاييله چك ايسه ده « و رحمتى وسعت كل شىء »
دلالتيله عاقبت هر بر انسانلك رحمت الهيه ده خلودى قطعى
صورتده ثابتدر.

« فسا كتبها للذين يتقون ويؤتون الزكاة والذين هم
بآياتنا يؤمنون » جمله خصوصيه سى - عمل، يعنى اتقا، زكات،
ايمان مقابلنده فضل هم احسان طر يقيله يالكز مؤمنلره
رحمت الهيه خصوصيه نك مكتوبيتنه دلالت ايدر. خصوصى

رحمتك مكتوبتي الانعام سورہ سندہ (۵۴) «و اذا جاءك الذين يؤمنون بآياتنا فقل سلام عليكم . كتب ربكم على نفسه الرحمة انه من عمل منكم سوء بجهالة ثم تاب من بعده واصلح فانه غفور رحيم» آیت کریمہ سندن ده استفاد در .

شو بری برینه من حیث الحکم موافق ایکی معجز جمله لارك - بری «و رحمتی وسعت کل شیء» جمله کریمه سی ، دیگرى « فسا كتبها للذين يتقون » جمله کریمه سی افاده سیله ایکی نوع رحمت ثابت اولور: بری عمل مقابلنه دگل یالکیزارحم الراحمین الله رب العالمین حضرتلریندک امتنانیله همه انسانلره بلا استثنا هم دنیاده هم آخرتده بلا حساب بذل اولنور رحمت عمومیه در . دیگرى اتقا ، زکات ، ایمان کی عمل مقابلنه اجر اولمق صفتیله شارع کریم الله حضرتلری طرفندن وعد اولنمش رحمت مکتوبه در . انسانلر رحمت عمومیه بلا استحقاق نائل اولورلار؛ رحمت خصوصیه بی ایسه ، هر بر انسان یالکیز اجتهادیله ، حیات انسانیه نك مصلحتلرینه عائد خیر اشلری اداسیله اعرار ایدر . الله رحمت عمومیه سیله همه عالم وجودی ایجاد ایدوب ، همه عالم وجودی تربیه ایدر؛ رحمت مکتوبه سیله همه انسانلری درجات عالییه و صول ایچون خیرات یولنده مسابقه دعوت ایدر .

الله محدود دگل رحمت دیگرلرینی اظهار هم ایفا ایتمک ایچون رحمت عمومیه بی بلا تحدید همه انسانلره مؤبد صورتده

بندل ایتەمشدر . عالم حیات دە انسانلری تنبیل معطل براقمامق ،
 هم دە انسانلری مفاسد یولندن منع ایدوب صلاح یولنه دعوت
 ایتەمک ایچون ، خصوصی رحمتلرینی یالکیز عامللره ، مصالح
 حیات یولنده سعی ایدنلره ، انسانلره ضرر و یرمکدن
 صافلانوب اوزینک کمالاتنه وصول یولنده حرکت ایدنلره
 تخصیص ایتەمشدر .

بن شمدی الله رب العالمین حضرتلرینک محدود دگل
 رحمت عمومیه لرینی بیانم مناسبتیله بزم روسیه مسلمانلرینک
 کوکللارنده رسوخ بولمیش هم ده یاطارلق یا مغروریت اساسنه
 مبنی اولمیش اسکی بر اعتقادک و اهیلیگینی کوسترمگی
 موافق هم وقتلی کوردم :

اهل اسلامک اکثری «بسم الله الرحمن الرحيم» آیت
 مبارکه کریمه سنه معنی ویرور ایکن «دنیاده همه انسانلره ،
 آخرت ده یالکیز مومنلره رحمت ایدر الله اسمیله» دیرلر .
 شو اعتقاد - غایت کیفی ، اک واهی ، اساسی اک ضعیف
 بر تفسیر اوزرینه بنا قیلنمشدر : گویا «الرحمن» بنیه سی
 «الرحيم» بنیه سندن ابلغ ایمش ده ؛ ابلغیت ده دنیاده رحمتک
 عمومی ، آخرتک رحمتک مخصوصیتی ایلگنه اولور ایمش .
 شو تفسیرک اساسی بزم نظرده غایت واهیدر . زیرا من
 حیث الوضع ابلغیت تسلیم اولنور ایسه ، او وقت الرحمن
 هم دنیاده هم آخرت ده همه انسانلره ، الرحيم یالکیز دنیاده
 كذلك همه انسانلره رحمت ایدر الله اسمیله دیمک ده

مناسب اولور ایدی. بونک اوزرینه رحمن رحیم کی مبالغه صیغهلرینی تفسیر ایدر ایکن، ابدیت طرفنده اکثر انسانلرک هؤبد صورتده رحمتدن محروم اولاچقلرینی سو- یلمک، اللهک رحمتنده مبالغه بی بیان ایتمک دگل، بلکه رحمتک اک بپوک قصورینی کوسترمک اولور.

بزه ابلقیم مسئلهسنده رأی مشهوره موافقت ایدرز. رحمن بنیهسی رحیم بنیهسنندن ابلقدر. لکن «الرحمن» ک معناسی رحمت عمومیهسیله همه انسانلره دائما رحمت ایدر اللهدر؛ «الرحیم» رحمت خصوصیهسیله یالکتر عامللره رحمت ایدر معناسنده در.

بزم شو تفسیرمز رحمت الهیهده مبالغه وجودینی تمامیله اثبات ایدر. قرآن کریمک بعض آیتلریده بزم نفسیرمزی تأیید ایدر: قرآن کریمده احوال قیامت بیان اولنور ایکن، الله رب العالمین حضرتلری آیتلرک اکثرنده «الرحمن» اسمیله تسمیه اولنمشدر. بونکله «الرحمن» ک دنیایه عدم اختصاصی شبههسن صورتده ثابت اولور.

قرآن کریمده رحمتک عمومیتی، همه اشیایی بلا استثنا احاطهسی بیان اولنور ایکن، «الرحمن علی العرش استوی» آیت کریمهسنده «الرحمن» ک مذکوریتیده بزم نفسیرمزی تقویه ایدر. زیرا عرشک حقیقتی مفسرلرک هیچ برینه معلوم دگل ایسهده، هم دنیاده هم آخرتده بقاسی همه مزمه معلومدر.

همه موجوداتدن بیوک اولوب، ابدی فالاحق عرش اعظمی اللہک رحمت عمومیه سی احاطه ایتمش ایسه، آخرتده رحمت الهیه عمومیتی، بلا استئنا همه انسانلره مبدولیتی «الرحمن علی العرش استوی» آیت کریمه سیل قطعی طوزده بلا شبهه ثابت اولور.

بنم «الرحمن علی العرش استوی» آیت کریمه سنه عائد بیانمده، گمان ایدرم، تاویل فلان یوقدر. اویله ایسه شو آیت کریمه بی بن «رحمت الهیه عمومیتی» مسئله سنه ایکنچی برهانم کبی کوستره بیلورم. گمان ایدرم بنم شو حقی هر بر منصف قبول ایدر. زیرا لغتک دلائقنه ائق قریب بر تفسیردر.

اگرده شوسوزم ثابت اولور ایسه، بوراده استطرادی صورتده ذکر اولنه بیله چکدها بر فائده علمیه حاصل اولور: «الرحمن علی العرش استوی» آیت کریمه سی متشابه اولمقدن چیقوب، معناسی غایت واضح محکم بر آیت اولور. شو فائده، قیمتی تقدیر قیلنه بلور ایسه اهل تفسیر هم اصولیون ایچون ضرر سز بر فائدهدر.

بنم گمانم چه بوکا باشقه تفسیرلر او قدر درست اولاماز. زیرا بزه «الله علی العرش استوی» جمله سیله «الرحمن علی العرش استوی» آیت کریمه سی آرسنده من حیث المعنی فرق آرامق البته لازمدر. بلاغتک اقتضا سیده شودر. نیچون «الله علی العرش استوی» دیمه یوب،

«الرحمن على العرش استوى» دیمش؟ بونی ملاحظه
ایتمك تیوش ایدی .

بزم بیانمزه کوره، آیت کریمه رحمتك عالم وجودی
احاطه سنه دلالت ایدوب، متشابه دگلدر. آیت کریمه دن
مستفاد اولان استقرار «اولئك على هدى من ربهم» آیت
کریمه سنده گی استقرار کبی در .

بیان خدا ندارد نقاب و پرده . ولی

غبار ره بنشان با نظر توانی کرد

مطلب دن اوزاق کتمك محذوری اولماسه ایدی ،
تفسیری ایچون متعدد کتابلر تألیفی قیلنمش شو آیت
کریمه حقنده بز بوراده اوز فکر مزی بر قدر عرض
ایدر ایدك .

شمدی مقصدمزه فایتوب «رحمت الهیه عمومیتی»
مسئله سنده اوچنچی برهانمزی ذکر ایدیک :

(۳) قل یا عبادى الذین اسرفوا على انفسهم لا تقنطوا
من رحمة الله . ان الله یغفر الذنوب جمیعا . انه هو القفور
الرحیم . « (الزمر - ۵۳)

انسانلر ك هر بری بلاشبهه «یا عبادى» خطابى تحتنه
داخلدر . «ان كل من فى السماوات والارض الا اتى الرحمن
عبدا» (مریم - ۹۳)

اسرافى ده آیت کریمه مطلق ذکر ایدوب «الذین
اسرفوا» عمومندن هیچ بر مسرفی استثنا ایتمه مشدر .

صوگره قرآن کریم «ان الله يغفر الذنوب جميعاً» جمله
 مؤکده سبيله الله هر بر گناهی البته مغفرت ایدر دیمشدر .
 بوراده «الذنوب جميعاً» صیغه سی بیان تغییرى یعنی استثنایى
 قابل دگل بر مفسر ، نسخی ده قابل دگل بر محکمدر . شبهه
 یوق «الذنوب جميعاً» صیغه سی کبائرى ده کفرى ده شاملدر .
 بلکه کفر بالاویه «الذنوب جميعاً» تحتنه داخلدر . لیکن
 شو قدر واردر که قرآن کریم «ان الرحمن لا يعذب احداً»
 دیمه مش ، بلکه «ان الله يغفر الذنوب جميعاً» دیمش ،
 مغفرت ایسه ایکی صورتى احتمال طوتار : هیچ بر عذاب
 ایتمه یوب ، مغفرت ، یاخود بر قدر مدت عذاب صوکنده
 مغفرت .

بوکأ کورده «ان الله يغفر الذنوب جميعاً» آیت کریمه
 سی «ان الله لا يغفر ان يشرك به ويغفر ما دون ذلك لمن
 يشاء» آیت کریمه سنه هیچ بر صورتله معارضه ایتمه یور .
 زیرا «ان الله لا يغفر ان يشرك به» آیت کریمه سی
 یالکز موآخدهیه دلالت ایدوب ، مؤبدلگه دلالت ایتمه یور ،
 «ان الله يغفر الذنوب جميعاً» آیت کریمه سی بر قدر عذاب
 صوکنده مغفرتک واقع اولاچغنه قطعی صورتده بلا شبهه
 دلالت ایدر .

اهل کلام شو ایکی آیت کریمه آراسنده تعارض
 واردر دیسه لرده او قدر اصابت ایتمه مشلر . بر تقدیر
 تعارض وجودى تسلیم قیلنور ایسه ده «ان الله يغفر الذنوب

جميعا» آيت كريمه سنك وعد اولمق جهتيله ، وعيد اولان
 «ان الله لا يفر ان يشرك به» آيت كريمه سنه تقدمى البته
 لازمدر . زيرا عفو ايتمك مغفرت ايتمك اللهك كرمته
 حكمتنه عزتنه دها زياده مناسبدر .

آيت كريمه ختامنده كلمش «انه هو الغفور الرحيم»
 جمله جليله سى ده بوكا دلالت همده بونى تايد ايدر . زيرا
 «لا تقنطوا من رحمة الله . ان الله يغفر الذنوب جميعا»
 جمله سى صوكنده «انه هو الغفور الرحيم» ي ذكر ايتمك
 تاكيدى قطعيتى ، البته وقوع مغفرتى افاده ايتمزسه ، بر
 دفعه رحمتى ، مغفرتى ذكر صوكنده ، غفورلگى رحيملگى
 ذكر ايتمك ده بر معنا قالماز ايدى .

بونكله بزم اوچ برهانمز تمام اولدى . بونلاردن بيك
 درجه دون دليللره اهل كلام بيوك مذهبلر تاسيس ايدرلر .
 شو اوچ برهانمز دن دها قوتلى بزم برهانلر مز وار ايسه ده ،
 بز بر مذهب تاسيس ايتمك خيالنده دگلز .

من وانكار كتاب ! اين چه حكايث باشد ؟
 غالباً اين قدرم عقل و كفايت باشد .
 زاهدان دعوايم قبول نكند معذورست
 علم كار بست كه موقوف هدايت باشد .

علمى بر مسئله ناك علمينده يا لهنده بازار ايسه م ،
 بالكز قرآن كريمك آيتلرينه ، يا خود سيدالوجود نبى اسلام
 شارع اكبر عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك احاديث

ثابته لرینه استناد ایدم . بیوک عالم لری هر کس دن زیاده
احترام ایدر ایسه مده ، مسئله علمیه یی بیان ایدر ایکن
او بیوک لرک سوز لرینه حجه لک صفتی ویره مم .

نیچون ؟

زیرا قرآن کریم امام لرمزک الندهه طلبه لرمزک
الندهه قالمادی . قرآن کریمی ، احادیث نبویه یی احیا ایچون
مسائل اعتقادیه یی یازار ایکن ، بزم کوز مزده کلام
کتابلرینک ؛ مسائل فقیهه دن بحث ایدر ایکن ، جامع الرموز
بزازیه ، ابن عابدین کیمی کتابلرک ، آیتلردن استدلال
ایدر ایکن ، تفسیر کبیرک بزم کوز مزده حجه اوله ق
صفتلرله بر پاره لک اهمیتلری یوقدر .

« اولم بکفهم انا انزلنا علیک الکتاب یتلی علیهم ، ان
فی ذلک لرحمة و ذکر ی ل قوم یؤمنون » (العنکبوت - ۱۵)

زاهد طاهر پرست از حال ما آگاه نیست

هر چه گوید در حق ما جای هیچ اکراه نیست

۳ نچی بابه قرآن کریم آیتلرندن اوچ برهان سرد
ایتمش ایدم . دیگر آیت کریمه لری سردمدن قبل ، جزئی
بر مصلحت ملاحظه سیله ، آراهه ایکی حدیث صحیح سرد
ایتمگی مناسب کوردم .

(۴) نچی برهان : اهل حدیثک الک بیوک امامی محمد
بن اسماعیل البخاری حضرتلری امت طرفندن صحتی
بالاجماع قبول قیلنمش کتابنده ، اسلامک الک بیوک خلیفه سی ،
صحابه لریک الک عالمی عمر بن الخطاب رضی الله عنه حضر-
تلرندن روایت ایدر :

« قدم علی النبی سبی (من هوازن) فاذا امرأة تعلب
ثديها تبتفی اذا وجدت صبیا فی السبی اخذته ، فالصقته
ببطنها ، وارضعته . فقال لنا النبی صلی الله علیه وعلى آله
وسلم : اترون هذه طارحة ولدها فی النار ؟ قلنا : لا ، وهی
تقدر علی ان لا تطرحه . فقال : لله ارحم بعباده من هذه
بولدها » .

ترجمه سی : سیدالوجود علیه الصلاة والسلام حضرتلری
بو یورمش : شو آنا اوز بالاسینی اوت ایچینه براقورمی دیسز ؟
اصحاب کرام حضرتلری دیمش لر : یوق ، قدرتی وار
ایکن البته هیچ بر وقت براقماز .

همه عالمه رحمت اولمق صفتيله كوندورامش نبی
اسلام عليه الصلاة والسلام حضرتلری او وقت دیمش :
یمین ایدرم ، الله اوز بنده لرینه ، شو آنانك اوز بالاسینه
مرحمتندن دها زیاده مرحمتلی در .

« صبح دولت می دمد ، کوجام همچون آفتاب ا »

« حجتی زین به کجا باشد ؟ ا بده جام شراب ! »

محترم امام افندیلر حدیث کتابلرینه مراجعت
ایتسونلر . شو حدیث ، هم ده بونك کبی دیگر حدیثلر
صیحیح بخاری ده هم ده حدیث کتابلرینك اکثرنده واردر .
بویله حدیثلرک دلالتلری غایت واضحدر . حاشیهلرک
شرحلرک بیانلرینه هیچ بر جهندن محتاج دگلدر .

« زهی نادان که او خورشید تابان »

« بنور شمع جوید در بیابان . »

دعوامزك خلافتنه سویلنه بیله جك سوزلری ایشتمك
ایچون گنه بز حاشیهلره شرحلره مراجعت ایتدك . كوردك :
شرحلر « وفي الحديث جواز النظر الى النساء المسيات »
کبی صوك درجه اهمیت سز استدلاللری ذکر ایدوب ،
عاقبت دلالتی یوق شیلره تمسك ایدرک عمومك یالکیز
مؤمنلره انحصارینی دعوی ایتمشلر . بن او دعوالرینك
اساس سزلیگینی ۲۴ نچی عدد « شورا » ده بر قدر کوسترمش
ایدم . بوکا کوره ده تکرار ایتمه یوب ، برهانلرک ۵ نچی سی
اولان حدیث شریفی ذکر ایدرم :

(۵) « يقول الله في ذلك اليوم شفعت الملائكة والنبيون
والمؤمنون . ولم يبق احد له ذرة خير في النار . وبقى
ارحم الراحمين » .

« وبقى ارحم الراحمين » جمله مبارکه سنڌک معناسی
نه؟ رحمتلری الله رحمتنه نسبتله غایت جزئی ملککراک
انسانلرک شفاعتيله قلبنده ذره قدر خیری وار انسانلر
عذابدن نجات بولوب ابدی سعادتله نائل اولاجق لار
ایسه، ارحم الراحمین الله حضرتلرینک محدود دگل رحمتلریله
عذابدن نجات بولاجق انسانلر عجبا کیم لار اولاجق؟
مؤمنلر ایندی جهنم ده یوق . « وبقى ارحم الراحمین »
دلالتيله نجات بولاجق انسانلری ایندی سز بیان بیورکوز!
(۶) « نکاد السماوات يتفطرن من فوفهن . والملائكة
یسبحون بحمد ربهم ویستغفرون لمن فی الارض . الا ان
الله هو الغفور الرحیم . » (الشوری - ۵)

شو آیت کریمه ده ملککراک استغفارلرینه یر بوزنده
وار انسانلرک هر بری مؤمنلری مؤمن دگللری البته
داخلدر . آیتک ختامنده « الا ان الله هو الغفور الرحیم »
جمله جلیلله مؤکده سیله استغفارک البته مقبولیتنه الله حضر-
تلری بشارت ویر مشدر . استغفارلری صوکنده مغفرت
ایتمیه چک اولسه ایدی ، رحمت ، مغفرت صفتلرینی ذکر
ایتمه یوب ، « الا ان الله هو الفعال لما یرید » کبی صفتلری
ذکر ایدر ایدی .

از یمین عرش آمین میکند روح الامین

چون دعای خلق عالم ملک وملت میکند

مذهبلرینک طارلقی سببندن شو آیت کریمه ناک
 عمومینی تحمل ایتمه بین اهل کلام ، الله حضرتلری تعمیم
 ایتمش بر حکمی تخصیص ایتمک آرزوسیله «لمن فی الارض»
 کبی صیغه عمومیه بی ، المؤمن سوره سنده اینمش «الذین
 یحملون العرش ومن حوله یسبحون بحمد ربهم و یؤمنون
 به ویستغفرون للذین آمنوا» آیت کریمه سیله تخصیص
 ایتدیرمک خیالنده بولندیلار .

بویله حرکتلری کورور ایکن ، انسان اهل کلامک
 مغروریننه تعجب ایدر: اوز مذهبلرینی حمایه ایتمک
 یولنده همه عالم انسانیتی فدا ایدرلر . اوزندن ماعدا همه
 انسانلری مؤبد صورتده اوتلره یاقار ، لیکن اوز اعتقادینی
 تعدیل یا تبدیل ایتمه روی رضا کوسترمز . همه عالم انسان-
 نیت یوز تو بن کتسون ، یالکنز اهل کلامک مذهبی صاغ
 قالسون . الک بیوک مقصدلری شودر!

۳ نچی بابده یازمش ایدم : متوافق حکملرک بری
 دیگر یله تخصیص اولنماز . عمومی دیگر بر خصوصه تخصیص
 ایتمک ایچون اراده من حیث الحکم تنافی شرطلر . شو
 ایکی آیت کریمه دن مستفاد حکملرک هر بری حکم
 ایجابی در . منطق ، لغت ، اصول قاعده لرینه کوره ، بوراده
 تخصیص دعوی ایتمک غفلتدن ناشی باطل بر دعوی در .

کلامیون خاطرری ایچون گنه شو عهوم ایله خصوص
 آراسنده توفیق لزومنه موافقت قیلوب طورر ایسهك ، او
 وقت غایت آسان هم ده غایت معقول دیگر بر توفیق
 طریق واردر: دبرزکه ملکركڭ بر صنفی یو یوزنده وار
 انسانلركڭ همه سیچون ، دیگر بر صنفلری یالسکز مؤمنلر
 ایچون استغفار ایدرلر بوکا «وما منا الا له مقام معلوم»
 آیت کریمه سی ده دلالت ایدر. شو طریقله توفیق ایدر
 ایسهك ، عهوم ده سلامت قالور؛ عالم انسانیت ده ابدیت
 طرفنده نجات بولور؛ اهل کلامک طلمی اولان توفیق ده
 حاصل اولور. مذعب غبار یله کوکلمز کرلنمه مش ایسه ،
 سویله کز ، شو توفیق ده گوزل دگلمی در؟

مؤمن سوره سنده گی آیت کریمه ده استغفار یالسکز
 مؤمنلره در ديدك . بونی اهل کلام خاطرری ایچون گنه
 سویله دك . یوقسه ، بزه کوره او آیت کریمه ده استغفار
 یالسکز مؤمنلره خاص دگلدر. آیت کریمه اورتاسنده کلمش
 «ربنا وسعت کل شی رحمة وعلماً» جمله جلیله سنه امعانه
 فیکر مزی توجیه ایدر ایسهك ، بزم سوزمکڭ صحتی بر
 قدر آکلاشیلور . او قدری مطلبدن خارجر ، ایندی
 بدنچی برهانه می ذکر ایده یك :

(۷) نبی محترم عیسی علیه السلام حضرتلر یله والده
 عنرالری مطهر مقدس مریم علیها السلام حضرتلرینی اله
 دیمش نصارالر حقنده قرآن کریم ده ، مائده سوره سنکڭ

آخرنده (۱۱۸) نچی آیت کریمه ده ، عیسی علیه السلام
 کبی الڭ بیوک نیلر دن برینڭ لسان معصومندن حکایت
 ایدرک ، الله رب العالمین حضرتلری « ان تعذبهم فانهم
 عبادک . وان تغفر لهم فانک انت العزيز الحكيم » دیمش .
 کفر دن یاشرک دن مغفرتڭ امتناعی خطاب سماویله
 دنیاده قطعی صورتده ثابت اولمش اولسه ایدی ، توراتی
 انجیلی قرآن کریمی تمام اسرارلریله احاطه ایدن ، علوم
 حکمییه ده بلاشبیه بزم کلامیون دن دها زیاده بیلن ،
 ایمانی هم ده الهی معرفتی همه اهل کلامڭ ایمانلرندن
 معرفتارندن قیاس قبول ایتمز درجه ده بیوک اولان نبی
 اسلام عیسی علیه السلام حضرتلری شرکدن مغفرتی حکمت ،
 عزت دیهه مش اولور ایدی .

لسان معصومه سویله نوب ، قرآن معصوم طرفندن
 اقرار قیلنمش ، قیامت کبی الڭ دهشتلی بر کون ده ، همه
 عظمتیله همه قیریله تجلی ایتمش الله رب العالمین حضورنده
 سویلنمش بر سوز وار ایکن ، عفو قیلگز ، اهل کلامڭ
 مغروریت ، طارلق اساسلرینه بنا قیلنمش سوزلرینی قبول
 ایتیه طاقتم یوقدر . ایمانم بوندن ابا ایدیور !

اللهڭ یاقتی کونی کبی خاطر م ده در : مکه مکر مه ده
 کعبه معظمه حضورنده حنفیلر مفتی سی استاذمز الشیخ صالح
 درسنده صحیح النسائی ی اوقور ایکن « عن ابی ذر ان
 رسول الله صلی الله علیه وسلم قام حتی اصبح بآیه . والایه

ان تعذبهم فانهم عبادك . وان تغفر لهم فانك انت العزيز الحكيم . « حديث شريفينى اوقومش ايدم . همه عالمه رحمت اولمق صفتيله كوندورلمش نبى اسلام عليه الصلاة والسلام حضرتلرى نيچون شو آيت كريمه ي تون بوينده تكرر ايتمهش؟ ملاحظه ايتدم . او ساعت بيت خدا هيبتيله آيت كريمه بلاغتى كوكله استيلا ايتدبلر . درسى قطع ايتدم

شو آيت كريمه تفسيرنده كلاميون طرفندن سويلنمش سوزلره نظر ايدر ايسه ، اهل كلامك حاللرينه تعجب ايدرم ، دعوام حقيتنه ايمانم زياده اولور . آيت كريمه دلالتيله منهبلرينك بطلاننه قطعى علم حاصل اولمق لازم ايكن ، بزم اهل كلام واهيلگى اولرينده معلوم الك بيهوده وجوه كلاميه ايله آيت كريمه ي تاويل يا تعريف ايتمكدن استنكاف ايدم ميورلر . يالكز كشاف صاحبي محمود زنجشورى حضرتلرى بر قدر انصاف كوستروب ، اوز منهبي خلافنه اولارق « المغفرة حسنة لسكل مجرم فى المعقول . بل متى كان المجرم اعظم جرماً كان العفو عنه احسن » ديمش . شو سوزيله شرك دن مغفرتك جوازينه اضطراراً فائل اولمشدر . كبائر ايچون عقابى ايجاب ايدن بر متكلم ، شو آيتك غايت واضح دلالتيله اعتقادينك بطلاننه اعتراف ايدوب ، گناه نه قدر بيوك اولور ايسه ، مغفرت ايتمك او قدر گوزل اولور ديمشدر . منهبلره تعصبكده البته بر

چيگي اولور. اڭ شديد تعصب لارده البته بويله واضح
بيانلاره مقاومت ايده مز.

لكن شو زمانه زده اعتقادلريني كلام نيگزلرينه بنا
ايدنلر، اللرنده يوق منطق قوه سيله هر بر نرسه يي بيلورم
خيالنده اولانلار آيت كريمه لرك دلالتلريني قبول ايتمه مك
حقنده البته اصرار ايدرلر.

هر آنكس را كه ايزد راه نهد
ز استعمال منطق هيچ نكشود.

شو آيت كريمه افاده سنه دهه بر قدر قولاق ويرور
ايسه ك آڭلارز: نبي محترم عيسى عليه السلام حضرتلري
مغفرتي تعليق صورتنده ذكر ايدوب، طلب صيغه سيله «سكا
شرك ايدنلري مغفرت قيل ا» ديهه مش. البته اللهك عظمتي
حضورنده تأدب، امرى حقنده غيرت بوني اقتضا ايدر. شو
تأدب اقتضاسيله ملكرك بعضلري مغفرتي ده صريحاً ذكر
ايتمه يوب، «رينا و سعت كل شع رحمة و علماً» كبي بر
تعريض عباره سيله اكتفا ايتمشلردر. بوندن صوڭ عيسى
عليه السلام حضرتلري «فانك أنت الغفور الرحيم» ديهه -
يوب «فانك انت العزيز الحكيم» ديهه مش. نيچون بويله؟
زيرا هر بر شى اوزرينه غالب، اوزينه بر شى واجب
اولا بيلمك امكانندن متعالى الله حضرتلري اڭ بيوك گنا-
هلري ده عفو ايدر ايسه، او وقت اللهك كرمى حكمتي دهه
زياده ظاهر اولور. بو - بر وجه. ايكنچى وجه: غفور

رحيم صفتلرينى ذكر ايتسه ايدى، عيسى عليه السلامك
سوزى شفاعت كىبى بر شى اولور ايدى. شفاعت سوز مغفرت
ايسه، اللهوك كرمه رحمتنه دها زياده مناسبدر.

بن غافل دگلم: شو آيتك دلالتيله بنم دعوام كللى صورتك
ثابت اولمايوب، بلكه جزئى صورتده يعنى عيسى عليه
السلام، والده مطهره مقدسه سى مريم عليها السلام حضر-
تلرينى اله اعتقاد ايدر ملتله حقدنه غنه بنم دعوام ثابت
اولور. لىكن شرك ايله شركى اهل كلامك هيچ برى فرق
ايتمه يور. بوگنا كورهده دعوام او جهتدن كللى صورتده ثابت
اولور.

شو يرده سرد اولنمش دليللر مه خاتمه اولمق صفتيله
ذكر قيلنه جق ٨نجى برهانمه بر مقدمه قيلمق صورتيله بر
قدر سوز سويله مگى مناسب كوردم.

بر يوزنده وار دينلردن بودديلك بيوديت نصرانيت
اسلاميت كىبى زمان مكان اتباع اعتباريله عموميت كسب
اينمش دينلرك اتباعلرى ده، كلدانيلرك آشوريلرك يونان
نيلرك مصريلرك دينلرى كىبى بر دولت بر ملت دائره سندن
محصور فالمش دينلرك اتباعلرى ده، ياخود او قدرده انتشار
كسب ايده ميوب زمان مكان اتباع جهتله دائره سى غايت
تنگ فالمش دينلرك اتباعلرى ده، الله حقدنه اوزلر يينك
اعتقادلرينى اوزلرينه كوره البته عقل هم نظر اساسلرينه
بنا ايتمشلردر. شو دينلردن هر برينك اوزينه كوره علم

کلامی، هر علم کلامک اوزینه کوره نظری استدلالی، هر نظرکده اوزینه کوره برهانلری دلیللری واردر. حتی وحشیلرده بر مجبوریت اولمادقچه بر اعتقادی قبول ایده‌مز. حیوانیت درجه‌سندن بر قدر آشمش انسانلرک هر برنده اوزلرینه کوره بر نظر اساسی اوزرینه تأسیس قیلنمش بر فکر الوهیت واردر. بر یوزینه کلوب کتمش هر بر انسانک الله حقنده اوزینه کوره بر نظر اساسنه بنا قیلنمش ایمانی واردر.

بزم اهل کلام، احتمال، بنم شو سوزمی قبول ایتمز یا ایده‌مز. لکن شو مسئله حقنده بنم فکرم نظرم دها زیاده واسعدر.

بن او نظرمی، دیناره عالم انسانیته نظرلری غایت کیک اهل تصوف بیوکارینک نظرلرندن اقتباس ایدرم؛ یاغود قرآن کریمک اصول کلامیه ایله تعدید اولنمامش ارشادندن اخذ ایدرم.

الله قرآن کریم ده الانعام سوره جامعه سنک ۳۸ نچی آیت کریمه‌سنده «وما من دابة فی الارض ولا طائر یطیر بجناحیه الا امم امثالکم. ما فرطنا فی الکتاب من شیء. ثم الی ربهم بعشرون.» دیمش.

بر قدر امعانه ملاحظه ایده‌یک: جانلی نوعلرک هر برینی الله رب العالمین حضرتلری بر امتدر دیمش. بوئکله گنده اکتفا ایتمه‌یوب، مدنیتک بایتاق درجه‌لرینه

ايرشمش انسانلره خطابا «امثالكم» بيورمش . «مثل» كڭ
معناسى بزم اهل كلامه البته معلومدر . يعنى : جانلى نوعلر كڭ
هر برى حيات ، حركت ، حس ، فكر خصوصلر نده تمام
سزكڭ كى برر امتدر .

بزده هم بزم اهل كلامده بيوك همت ، قرآن كريمكڭ
ه ، ايتلرندن بحث ايدر قدر نشاط اولسه ايدى ، شو آيتكڭ
اڭ كيكڭ معنالرينى آكلامق آرزوسيله ، بز البته عالم
طبيعتكڭ اڭ بيوك اجراملرندن اڭ اوافق ذهلرينه قدر
بحث ايدر ايدكڭ .

بزده اويله همت او قدر نشاط قايده ايندى ؟ ! اما
اوز جهانى ، صوڭكڭ درجه ده قصورمى ديگرلردن ده
اوزمزدن ده ستر ايتمك مغروريتيله ، تاويل يا تعريف
ايدرك ، آيتلر كڭ بلاغت الهيهلرينى هدم ايتمك جسارتى
ماشاءالله ، بزده توكنمز بتمز قدر چوقدر .

بز موقت صورتكڭ گنه ايسه ده اهل كلامكڭ طار مفهبلرينه
موافقت ايدوب ، او آيتكڭ معنالرينى بتون كوچمزله تعديد
ايتميه همتى صرف ايدريك . نه قدر اجتهاد ايدر ايسه
كده او آيتكڭ عمومندن ير يوزينه كلوب كشمش انسانلر كڭ
بررينى استثنا قىلا بيلور قدر او آيتى تعديد ايتمك بزه
ميسر اولماز . اويله ايسه انسانلر كڭ هر برى الله رب العالمين
حضرتلرينه ايمان حقنده ، سز هم بز كى نظر صاحى اولور .
نو - بر .

بوندن صوڭ الله قرآن کریم ده بنی اسرائیل سورہ۔
 سندہ (۲۳) نجی آیت کریمه ده «وقضى ربك ان لا تعبدوا
 الا اياه» دیمش . بزم اهل کلام بوراده «قضى» یی امر
 معناسنده قیلوب ، امری ده شرعی به عمل ایتمشلر . گوزل .
 لکن بز «قضا» ماده سندہ قرآن کریمه ڭ عرفی اغلبیله عمل
 ایدر ایسهك ، بوراده «قضى» یی حکم معناسنده قیلمی
 دها مناسب بولورز .

اویله ایسه ، دنیاده وار انسانلر ڭ هر بری یالکیز
 بر الله رب العالمین - حضرتلرینه عبادت ایدر . بو ایکنچی .
 بن انشاء الله شو ایکنچی مقدمه می تاریخ ادیان بحثلرنده
 دها مفصل صورتده اثبات ایدرم شاید .

شو ایکی مقدمه یی تمجید صوڭنده ، بن ایندی اللوڭ
 اعانه سیله ۸ نجی برهانمی ذکر ایدهیم :

(۸) نجی برهانم : الله رب العالمین حضرتلری المومنون
 سورهنڭ الڭ صوڭمی ایکی آیت کریمه لرنده «و من يدع
 مع الله الیاً آخر لا برهان له به فانها حسابه عند ربه . انه
 لا یفلح الکافرون . - وقل رب اغفر و ارحم و انت خیر
 الراحمین» دیمش .

شو ایکی آیت کریمه ده اهل کلامه ملاحظه سی
 لازم چوق شیلر واردر :

قرآن کریم «برهانی یوق ایکن شهك ایدر ایسه ،
 حسابی یالکیز اوز ربی فاشنده اولاجقدر.» دیمش . اویله

آدمی تکفیر ایدوب، جهنمه براقمق اختیارینی قرآن کریم شو سوزیله اهل کلامک النین آلمش دگلمیدر؟ برهانی یوق ایکن شرک ایدن انسانک حسابی یالکیز بر الله عامنه تسلیم اولنمشدر. اویله انسانی تکفیر ایدوب، جهنمه براقمق جسارتندن بزم اهل کلام سکوت ایتمش اولسهلار ایدی، قرآن کریم بلاغتی حضورنده دها زیاده ادب دائره سنده حرکت ایتمش اولورلار ایدی. بو — بو.

«برهانی یوق ایکن شرک ایدر ایسه» دینلمش. یا بزم اولگی مقدمه مزه کوره برهانی وار ایکن شرک ایدر ایسه، نه اولاق؟

اولگی مقدمه ده بیان ایتدک: هر بر انسانک اعتقادی، توحید اولسه ده شرک اولسه ده، اوزینه کوره بر نظر، اوزینه کوره بر برهان اوزرینه مبنیدر.

قرآن کریمک بلاغت اعجازیه سی اقتضاسیمله ذکر اولنمش «لا برهان له به» قیدینی مهمل قیلماق ایچون «برهانی وار ایکن شرک ایدر ایسه، لایکلنی الله نفساً الاوسعها آیت کریمه سنه کوره، اویله انسان الاهی فضلله مغفور اولور.» دیمک یالازمدر، یاخود اک مناسبدر. بو — ایکنچی.

«انسانک حسابی یالکیز ربی قاشنده در.» بیورلمش. بوراده حسابک معناسی نه در؟ نیچون او حساب یالکیز الله حضرتارینه تخصیص قیلنمشدر؟ حساب قیلنه چق شیلر

یالکیز دفترده قید فیلمش گناهلردن عبارت اولسه ایدی ،
اللهک امریله او گناهلری قیامت کوننده ملکدرده حساب
ایده بیلورار ایدی دگلمی ؟

اش بویله ایکن ، حسابی الله حضرتلرینه تخصیص
ایتمکده بر بیوک معنی بولنمق لازم اولمایورمی ؟ اویله
اولور ایسه ، ایندی فکر ایدهیک : یالکیز الله حضرتلرینک
علمنه گنه تخصیص فیلمهچق حساب نصل حساب اولاچق ؟
البته ملکلاک علمندن یوقاری اولوب ، یالکیز بر الله
حضرتلرینک اوزینه گنه معلوم بر حالک حسابی اولمق لازمدر .
لیکن اودال گناهلردن شرکدن عبارت اولاماز . زیرا
گناهلرده شرکده بزلرده ملکدرده معلوم اولاییلور .
اویله ایسه ، حساب فیلمهچق یالکیز بر حال قالور :
برهانی یوق ایکن شرک ایدن انسان نظر ایدر ایکن .
الله طرفندن ویرلمش اقتداری تماما بلا قصور بئلا ایتدیمی ؟
یوقمی ؟ انسانک اوزینه شو حالی بیلدرمک ایچون ، قیامت
کوننده الله رب العالمین حضورنده حساب واقع اولاچقدر .
بوده - اوچنچی در .

حساب سوکنک ، انسانک الله طرفندن ویرلمش اقتدارینی
نظر ایدر ایکن بلا قصور صرفی ظاهر اولور ایسه ، او
انسانک حالی نصل اولور ؟ بوکا اولسگی آیت کریمهده
جواب یوقدر . لیکن ایکنچی آیت کریمهده بوکا جواب واردر .
ایکنچی آیت کریمه معناسی : « دی ربم ، اویله

انسانلاری مغفرت ایت، رحمت ایت، سن رحمت ایدرلرک
 اڭ بیوگی سن، اویله انسانلرده سنڭ طرفڭ دن ویرلمش
 اقتداری تجاوز ایدهمدیلر، وار قدر قدرتلرینی ده بلا
 قصور صرف ایتدیلر».

اوزینه کوره بر برهانه تمسک ایدوب، شرک بلیه سنه
 دوچار اولمش مسکین انسانلر حقنده ده، وار قدر اقتدارینی
 صرف سوکنده بلا برهان شرک ایتمک ضالانه سلوک ایتمش
 عاجزلر حقنده ده، سید الوجود نبی رحمت حضرتلرینه خطاباً
 الله رب العالمین حضرتلری «وقل رب اغفر وارحم» دیمش
 ایسه البته سید الانبیا حبیب رب العالمین حضرتلرینڭ
 دعالرینی طلب قیلماق شرطیله دیمشدر. یوقسه امر ایتمک
 اللهڭ حکمتنه نظراً عبث اولور ایدی.

حجتی به زین کجا باشد؟! بخوان روی کتاب!

سخن دانی، وحوش خوانی، نمی ورزند در شیراز
بیا حافظ که تا خود را بملك دیگر اندازیم.

بار ها گفته ام و بار دگر میگویم :
« گوهری دارم و صاحب نظری می جویم »

الله رب العالمین حضرتلرینه شکر ایدرم ، مسئله
بر قدر ینکلمشدی : ایلک ده غایت غریب هم ده قرآن
کریمک مقدس تعلیملرینه قطعاً مخالف صورته تلقی
اولنمش بر مهم مسئله شو کون ، تألیف فیلنمش «رحمت
الهیة مسئلهسی» رسالهسی تأثیر یاه اولسه کرک ، مقبول
اولا بیلور بر درجه یه کلدی ، عذابک ابدی دگلمگی ،
جهنمک ده بر کون فانی اولاجفی سلفی صالحک هم ده اصحاب
کرامدن بعضلرینک فکری ایمش ، - بزم روسیا مسلمانلر -
ینه ده آکلاشیلدی . هر بر حقیقتی یالکز اولرینک گنه
ماسشتابلریله وزن ایتمک جسارتنه مالک ، دائره لری طار
آدلر او رساله تأثیر یله احتمال بر قدر اعتدال کسب
ایدرلر . طارلق ، مغروریت اساسلرینه بنا فیلنمش کتب
کلامیه قارا کلق لارندن نجات بولا بیلمک ایچون بزم امام
افندیلر ، احتمال ، سلفی صالحک غایت واسع افکار علمیه -

لرندن بحث ایتمک یولنه سلوک ایدر قدر بر بیوک نشاط
ال ده ایدر لر . علوم طبیعییهی ابطال ، هم ده حکیم مطلق
الله حضرتلرینک حکمتلرینی انکار ایتمک نیگزلی اوزرینه
تأسیس اولنمش کلام اعتقادلرندن باش قورتارمق ایچون ،
اسلامینک عقلره ائک موافق تعلیملرینی ائک اصل ائک معتمد
منبعلرندن آلمق فکری ، احتمال ، بزم اهل اسلامک
کوکللرنده اوبانور .

شو سوزم رحمت الهیه عمومیتنه نصوص اسلامیه
نقطه سندن فارامق اعتبار یله در . اما اگر قاهر مطلق الله رب العالمین حضرتلرینه
ائک بیوک بر اسمیله ثنا سویله مک مقامدن ، یاخود غفلتی
مغروریتی براقوب نهایتی یوق عالم وجوده لا اقل بر پاره-
لك اهمیت ویرمک لزومی جهتندن ، یا ایسه ، عالم انسانیتک
حیات استقبالیه سینی اساسلی مرکزده ائک مکمل بر دور بین
ایله رصد ایتمک نقطه سندن - رحمت الهیه عمومیتی مسئله
سنه نظر ایدر ایسه ک ، او وقت حقیقت ائک نورلی یوزینی
بزه عرض ایدر چک .

اویله واسع بر نظری اسلامیتک مقدس تعلیملرنده
کورمک بزه بتمز توکنمز ممنونیتی ایجاب ایدر . اسلامیتک
علویتنه قدسیتمه دها بر برهان اولمق صفتیله بز اویله
نظرلری بیوک امنیتله قبول ایدرز . اویله نظرلری قبول
ایتمک یولنده بر قدر نصوصی تأویل ایتمک ضرورتی لازم

اولوب كله چك اولسه ده ایدی ، بز التزام ایدر ایدك .
 لیکن او نظری قبول ایتمك یولنده نصوص شرعیه بی تأویل
 ایتمك بلیه نرینی بز کورمه دك . بلکه قرآن کریمه
 متعدد آیتلرنده ، نبی اسلامك الك جامع سوزلرنده گوزل
 صورتده بیان قیلنمش بر تعلیم اولمق صفتیله بز او نظری
 قبول ایتمش ایدك .

رحمت الهیه عومیتی مسئله سنه شو چهلردن نظر
 ایدوب ، بگا بر قدر روح ویرمك ایچون ، ادیب محترم
 فاتح افندی امیرخان جنابلرینك قلمیله « ایدل » ستونلرنه ،
 محترم H. Ю. افندی جنابلرینك قلمیله یانوار ۸ ده
 چقمش « ترجمان » علاوه سنده نشر اولنمش مقاله لر بنی
 ممنون ایتدی . بگا تنزلا روح ویردکلری ایچون شو
 محترم رفیقلمه شکرلرمی تقدیم ایدرم . بیوک تریبه کورمش
 باشلرمك فکرده بگا موافقتلریله بن علنی صورتده افتخار
 ایده بیلورم . گمان ایدرم باشلرمك همه سی اولماسه ده ،
 البته اکثری شویله در .

شو مسئله نك روسیا مسلمانلرینك مطبوعاتنده ظهوری ،
 انشاء الله ، فائده دن خالی اولماسه كرك . امیدم اول ده
 شویله ایدی . صوکره دهما زیاده قوتلندی . مطبوعات
 صحیفه لرنده دعوامی اثبات ایتمك یولنه دوام این چك اولدم .
 رحمت الهیه عومیتی ، ابدیت طرفنده ، همه عالم
 انسانیتك نجاتی ، عذاب اداره الهیه ایله واقع اولاقچ

ایسه بر کون البته انقطاعی - شو اوج بیوک مسئلہ لارک
 هر بری علم کلام عالمنده غریب، یگی کبی کورنسه لرده،
 اسلامیت عالمنده یگی دگل، بلکه اصحاب کرام حضر-
 تارندن همده اسملری محترم اک بیوک مجتهدلردن تابعیلردن
 نقل اولنمش اساسلی بر اعتقاد در.

شو سوزمه برر شاهد کوسترمک فصدیله شو دفعه
 محمد بن جریر الطبری - حضرتلرینک جامع البیان اسملی
 اک بیوک، اک معتبر تفسیرلردن بوراده بر فاج سطر
 نقل ایدیم.

مصر القاهره ده طبع اولنمش جامع البیانک ۱۲ نچی
 جزئنده (۶۶) نچی صحیفه دن بافکزر ابن جریر الطبری
 حضرتلری نه دیمش:

« حدثنا ابن حمید قال حدثنا جریر عن بیان عن
 الشعبي قال: جهنم أسرع الدارین عمر انا واسرعهما خرابا . »
 یعنی: « ایکی یورتک اک تیز معهور اولاجفی همده
 اک تیز خراب اولاجفی جهنمدر. »

شو سوز تاویلی قابلمیدر؟ بزم دعوامزدن بش اون
 دفعه دها زیاده واسع دگلمیدر؟ نجات عمومی اعتقادی
 قرآن کریمک تعالیم عالیه سنه قطعی صورتده مخالف ایسه،
 عجباً شعبی کبی بر مجتهدک شو اعتقادی قرآن کریمله نصل
 توفیق قیلنه بیلور؟

امام شعبی کیم در؟

امام شعبی حضرتلری سعید بن المسیب حضرتلری
 کبی الڭ بیوک تابعیلردن ، علمیله عالم اسلامیت ده الڭ
 برنچیلک درجه سنه واصل اولمش مجتهداردن، زماننده امور
 سیاسیه ده زاینه مراجعت قیلنور بیوکلردن اولوب ، دورت
 مذهبی تاسیس ایدن مجتهدلرڭ همه سندن بلا خلاف فائق
 بر امامدر .

مسائل اعتقادیده اشعریلرڭ ماتریدیلرڭ سوزلری
 حجت اولا بیلور ایسه ، بز امام شعبی کبی بر آدمڭ
 سوزینی حجه ایده بیلورز . یوق، حجت اولا بیلمز ایسه ،
 بز مده اعتقادمز شویله در ، بز همان امام شعبی حضرتلری
 طرفنه میل ایدرز . زیرا اشعریلر ماتریدیلر بزه جدلیات
 اساسنه تاسیس قیلنمش « علم » کلامی تعلیم ایده چکلر ؛
 اما امام شعبی حضرتلری بزه قرآن کریمڭ آیتلرینی ، نبی
 اسلام شارع اکبر علیه الصلاة والسلام حضرتلرینڭ صحیح
 سنتلرینی تعلیم ایده چک !

وحسن اولئک رفیقاً . بز بونلاری ده ز یاده ممنونیتله
 اختیار ایدرز !

جامع البیانڭ عین شو ۱۲ نجی جزئنده (۶۶) نجی
 صحیفه ده ابن جریر الطهری حضرتلری ، کورگز ، دهانه
 نقل ایتمش :

« قال ابن مسعود : لیأتین علی جهنم زمان تخفق
 ابوابها لیس فیها احد » .

یعنی صحابہ لڑکے عالمی عبداللہ بن مسعود حضرتلری
دبیش : « یمین قیلنہ چق شیلزلہ قسم ایدرم . پر کون
کلور ، چینم ده بر آدم قالماز ! »

بز بالکوز شو سوزی برهان ایدوب ده ، دعوامزی
کوکلره قدر چیقارور ایسهک ، اهل علم حقمرزی البتہ انکار
ایده مز . زیرا عالم اسلامیت ده قرآن کریمی عبداللہ بن
مسعود حضرتلری ده آکللاماش ایسه ، سفسطہلر ایله
عقلاری بوزولمش اهل کلامی آکلایاچق ؟ آکللاماش
ایسه ، اشته شو جیتله عبداللہ بن مسعود حضرتلرینک
سوزی بنم برهانلرمدن بری اولاییلور .

قرآن کریمی حفظی الک قوی ، اداسی الک گوزل الک
صحیح اولان صحابی ، سیدالوجود حضرتلرینک نصیلہ ، عبداللہ
بن مسعود دگلمیدر ؟ قرآن کریمی اوز ایله یازمش ،
اجتیادی فتواسی صحابہ لڑکے هر برینه غالب اولایکلهش
صحابی ده عبداللہ بن مسعود حضرتلری در !

کلایمون بر قدر انصاف ایدرمی ؟ بنم دعوام قرآن
کریمک آیتلرینه مخالف ایسه ، اودعوام سبیلہ بن اسلا-
میت دائره سندن چیقہ چق اولور ایسه م ، عبداللہ بن مسعود
حزرتلری قوری دعواسیلہ دگل بلکه یمینیلہ نه اولاچق ؟
ابن مسعود حضرتلرینک سوزی دعوی دگل یمین در !
دعواسنده انسان تردد ایده بیلور . لیکن اختیاری عقلی
وار انسان شک ، تردد صورتنده هیچ بروقت یمین ایتمز .

ابن مسعود حضرتلری کبی بُر آدمدن یهین - البته قطعاً
اعتقادی وار صورتده گنه صادر اولور .

بن اگلاماق سببیه دعوی ایتمش اولایم ، احتمال
شرع شریف بنم او یله خطامی عفو ایدر . بنم کبیلرک
مخالفتی ده قرآن کریمک حقیتمنه بر پاره لك ضرر ویرمز .
لکن ابن مسعود حضرتلری کبی اگ عالم بر صحابی ده
اگلاماق احتمالی البته اولماز . او یله ذاتک یالکیز
دعواسی گنه دگل بلکه یهینی قرآن کریمه مخالفی اولور
ایسه ، یا بونلک معناسی نه در ؟ ابن مسعود حضرتلری می
قرآن کریمی تکذیب ایتمش ؟ یا خود قرآن کریم می... ؟
بوتون دینلرینی ایمانلرینی ملا جلال ، تققازانی کبی
کلام کتابلرینه تأسیس ایتمش کلامیون شو ایکی شق دن
اولگی شقی می یا ایکنچی شقی می اختیار ایده چک لر ؟
نجات عمومیه بی قرآن کریمه قطعاً صورتده مخالفدر دیمش
اهل کلام شبهه یوق شو ایکی احتمالدن برینی بالضروره
اختیار ایدر لر .

«یوق ! ابن مسعود او یله سوزی سویله مز ، یالاندر !»
دیه چک اولسه لار ، حدیث اماملری فاشنک عدالتلری معلوم
راویلری تکذیب ایتمک پراوالرینی اوزلرینه ویرسه لر ،
بزده آنلارک خاطرلری ایچون گنه سوزلرینه موافقت ایدر ز -
ده ، کتب کلامیه بی ، اوراده وار اعتقادلری سوزلری
سبوروب طاشلار ز . تاریخ شورسکلرنک خرافات شعبه سنک ،

صوڭ كله چك عصرلر ايچون محفوظ قالور .
 شو دفعه شو قدرله اکتفا ايدوب طوررز . عذاب
 آيتلري حقنده فکرمزي بيان ايدر ايکن ، بز او وقت
 انشاء الله اصحاب کرامك هم ده تابعيلرک سوزلريني اعتقاد
 لريني برر برر سرد ايدرز . شو دفعه ابن مسعود حضر
 تاريله عامر الشعبي حضرتلرينك برر سوزلريني نقل ايتيمه
 عجل ايتمش ايسهك ، اوز حاللريني اعتراف ايتمك فضيله
 سندن محروم قالمش اهل کلامی انصاف حدودينه دعوت
 ايتمك داعيه سيله اولدی . کورسونلر : قرآن کریمی «احتمال»
 بزم «علمای کلام» دن «بر قدر» زياده فهم ايدر ابن
 مسعود حضرتلريله عامر الشعبي حضرتلرينك سوزلري
 اعتقادلري نه در ؟

بن ، انشاء الله ، هيچ اولمازسه روسيا مسلمانلري
 طلبه لرينك قلبلريني دماغلريني اهل کلامك جدلياتندن
 پا کله مک يولنده سعی ايدرم . اما اعظم ، امام مالک ، امام
 ابو يوسف کبي مذهب رئيسلري علم کلامی نيچون او قدر
 ذم ايدر اولمشلر ، انشاء الله بيان ايدرم . مدرسه شاگرد
 لرينك اعتقادلرينه بر قدر استقامت ويره بيلور ايسه م ،
 اشته او وقت بنم غرضم حاصل اولمش کبي اولور .
 بز ملتک وجودينه استيلا ايتمش ، ملتزمی عطالت
 ياناغنده نشاط سز بر حال ده برافمش مرضلري تشخيص
 ايده چك اولور ايسهك ، کوررز ؛ وجودمزده کثرتله بولنور

مرضلرڭ اڭ بيوگى قىلبلمزى باصمىش طارلق قارا كلىق در ،
 دماغلرمزى اوھام اوياسى ايتمىش علم كلام اعتقادلر يدر .
 « كلا . بل ران على قلوبھم ما كانوا يكسبون . »

او مرضلرڭ چاره لرينى كورمك اميديله ، بن كنىب
 كلامبه ده وار اعتقادلردن هر برينى بر نوبت بولوب ،
 قافمك سيلككم فكرينه بش اون سنه مقدم كلمش ايدم .
 اهل تصوف لساننده « علوم رسميه » ناميله ، مجتهدلرڭ
 لساننده علم كلام ناميله ذم قيلنه كلمش بر علم مسئل لرينڭ
 قيمتلرينى كوسترمك املى بن ده قوتلندى . بوڭا كوره شو
 كونه قدر دورت بش مسئل ي ميدانه آتدم . بوندن صوڭ دھا .

بر عزم كالمى نساى بزن ! چه دانى :

شايدكه كوى فرصت در اين ميان توان زد

بوندن مقدم ، محترم « شورا » صحيفه لرنده عذاب
 آيتلريله رحمت آيتلرى حقنده بر قدر يازمىش ايدم .
 بوندن صوڭ ده عرض قيلنه چق آيت كريمه لر حقنده على
 الاجمال بر فيكر ويرمك فصديله ، هم ده قرآن كريم ده
 او آيتلرى اوفور ايكن اكثر يا او آيتلرى خطا آڭلار
 انسانلرى خطالرينه تنبيه ايتمك اميديله . « الموافقات »
 كى اصول كتابلرنده ترغيب ترهيب آيتلرى حقنده سرد
 قيلنمىش بر بيانى ترجمه سيله دگل بلكه بالڭز معناسيله
 بوراده نقل ايتمگى مناسب كى كوردم .
 « الموافقات » صاحبن شو كتابڭ ۳ نچى جزئنده

« ادله شرعيه » قسمندہ ديمش :
 « قرآن کریم ده ترهيب آيتلريك هر برينه مقارن ،
 يا مقدم يا صوڪ ، ترغيب آيتلري ذكر اولنور . لکن هيچ
 بر آيت ده عكس اعيان اعتباريله دگل ، بلكه اوصاف
 اعتباريله در . »

مثلا عصر سوره سنده الله رب العالمين حضرتلري
 ديمش : « عصر شريفيله قسم ايدر م ، انسان خسارده در ،
 مگر ايمان ايدوب اعمال صالحه بي ادا ايدنلر . »
 بوراده « انسان » دن ياوروپا خلقى ، استثنان دن
 روسيا تاتارلاري مراد دگلدر .
 قرآن کریم ده نسا سوره سنده (۱۴۱) آيت کریمه ده
 الله حضرتلري ديمش :

« ولن يجعل الله الكافرين على المؤمنين سبيلا »
 بوراده اولگيلردن ساقسونيه انگيلزلري ، ايكنچيلردن
 ده هندوستان مسلمانلري ياخود مصر فلاحلري اراده قيلنه .
 ماز . واقع بونك خلافته دگلمى ؟
 ملائكه سوره سنده (۲۹) نچي آيت کریمه ده قرآن
 كريم ديمش :

« انما يخشى الله من عباده العلماء »
 يعنى « الله دن يالگنر عالم بنه لري گنه خوف ايدر » .
 بوراده علمادن استانبول خواجه لري ، ازهر شيخلري ،
 هندوستان مولويلري ، بخارا دامالاري ، بزم روسيا

مدرس لری ، تاتار ملالری مراد دگلدر .
 انبیا سوره سنده (۱۰۵) نچی آیت کریمهده قرآن
 کریم دیمش :

« ولقد كتبنا في الزبور من بعد التور ان الارض
 يرثها عبادي الصالحون » .

یعنی : « ذکر سوکنده زبورده یازدق : شو یره بنم
 صالح بنده لرم وارث اولاققدر . »

بوراده « صالحون » دن مصرک رفاعیلری ، مغرب
 سنوسیلری ، استانبول قلندرلری ، هندوستان فقیرلری ،
 تاتار صوفیلری ، اومت ایشانلری ، بخارا نقشبندیلری
 اراده اولنماشدر .

الله رب العالمین حضرتلری قرآن کریم ده « وکان
 حقاً علینا نصر المومنین » دیمشدر .

بوراده « مومنلر » دن کیملری اراده ایتمشدر ؟
 دورت بش انکلیز النده اسیر قالمش آلمش ملیون
 قدر هندوستان مسلمانلرینی می ؟ غاللانده پنجه سنده قللق
 ایدر جاوا مسلمانلرینی می ؟ یاخود . . .

قرآن کریم حساب سز آیتلرده ایمانی مدح ایتمش
 ایسه ، بدءالمعارفی ایله ملا جلال ده یازلمش مسئله لری
 اراده ایتمه مشدر .

قرآن کریم « صالحات » ، « خیرات » عبارت لریله
 انسانلری گوزل اشلره دعوت ایتمش ایکن ، صالحاتدن —

قازان تلنده تسبیح طارتمق، یوز بیك مرتبه هر کون
صلوات اوفومق، قصیده برده لری تعبد قصیده تکرار ایتمه
کبی اشلری اراده ایتمه مشدر.

الله رب العالمین حضرتلری قرآن کریم ده هر بر
سعادتتی متقیلره وعد ایتمهش ایسه، متقیلردن باشیل چاپان
صاری چیتوک بورکه نور صوفیلری، مرید تربیه ایدر
شیخلری، تکیه لرده عمر ایدر ابد اللری، دنیادن غافل
زاهدلری، نا محرم یوزینه باقاماز ایزگولری ده اراده
ایتمه مشدر.

الله رب العالمین حضرتلری قرآن کریم ده «کنتم خیر
امة اخرجت للناس تأمرون بالمعروف وتنهون عن المنکر»
دیمش ایسه، تنبیه الغافلین دن درة الواعظین دن تذکرة
القرطبی دن وعظ سویلر اماملری خواجه لری، مصرده طبع
اولدش خطبه لردن برینی منبرلرده اوفور خطیبلری ده اراده
ایتمه مشد.

الله رب العالمین حضرتلری «ومن لم یحکم بما انزل
الله فاولئک» دیمش ایسه، «ما انزل» دن بزازیه لرده، تنو
برلرده، جامع الرموزلرده یازلمش حکملری ده قصد قیلما مشدر.
الله قرآن کریم ده جنت اهللرینی ده جهنم اهللرینینده
بیان ایتمه مشدر، لکن، یعنی «آنا طول تورکلری» - یعنی
«آمریقا انگلیزلری» دیمه مشدر.

قرآن کریم ده عذاب آیتلرینی یاخود رحمت آیتلرینی

اوقوب استندلال ایده چك آدملره شو نقطه بی ملاحظه ایتمك ضروردر. یوقسه، رحمت آیتلری «بزرگه!»، عذاب آیتلری «نگیلرگه!» اعتقادی اوزمزی آلامق دن باشقه هیچ بر نرسه به خدمت ایتمز.

«واذا تساوی فی الفبیح فعالنا

فمن التقى واینا الکفار؟»

کتاب سماویلرک برینه انتسابی دعوی ایدن ملتارک اکثری خراب اولمش ایسه، یالکیز شویله بر اعتقاد تأثیر یله اولمشدر: نصوص سماویه بشارتلرینی یالکیز اوزلرینه، قیامت عذابلرینی یالکیز دیگرلره توزیع قیلوب، کتب سماویه ده او قدر مدح قیلنور ایمانی لسانلرده یوروبده حیاتده اهمیتنی یوق بر ایکی یا اوچ دورت جمله دن عبارت گمان ایتمشلردر. او ایکی اوچ کلمه درست صورتده اعتقاد اولنور ایسه، انسانلری سعادت یوللرینه آلوب کتمکلری لازم ایکن، بالعکس، انسانلرک طورغونلق یاناقلارنده استراحتلرینه سبب اولا کلمشلردر. شو حالک سببی نه در؟ قرآن کریمده فرقان سورهنک اخیرنده گی آیتلری اوفور ایسهک، کوررز، قرآن کریم دیمش:

«رحمانک بندهلری - یر یوزنده سکینه ایله یورر بندهلردر. جاهلر، آنلاره خطاب ایدرلر ایسه، پاک طوغری سوزی سویلرلر. ربلرینه سجده قیام ایدوب کیچه ر لر. انفاق ایدر ایکن اسراف هم صارانلق ایتمزلر، بلکه هر

حالده اورتاچه اولورلار. شرك ايتمز لر معصوم قانی توکمز لر، زندان پاك قالورلار، بالان شیلره شهادت و یرمز لر، بیهوده اوفاق شیلره تنزل ایتمز لر، ربلرینگ آیتلریله تذکیر اولورلار ایکن، قولاق سز کوز سز کبی التفات سز قالمازلار؛ - یارب! بزه شادلق و یره چک خاتونلر بالالار ویر! بزی متقیلره امام ایت! دیرلر. »

فرقان سورهمسنده گی او آیتلری هر برمر اوفورز. لکن اکثرمک فهمنه کوره، اللهک اوینه بندهلری «مسجد قارتلرینه امامت ایدر، یاشیل جبه لر بورکه نور» قارت حضرتلر، یاخود عمرنده دورت بش خاتونی آلمشده سالمش غایت مهابت قارت ایشانلردر.

بیلورم: شو سوز غایت آغیر سوزدر. لکن نه قیلاقی، یالکز بزی گنه دگل، بلکه همه ملتیزی، او قدر گنه ده دگل بلکه تمام اسلامیتیزی خراب ایتمش بر بلادر شو بلا!

انصافی ایدلم! کوکلمزده بر قدر گنه ایمان قالمش ایسه، اوزمزی ده ملتیزی ده آدامق دن بر قدر حیا ایدلم ایندی!

حاضر گه بس . راز حافظ تا کتون نا گفته ماند .

مقصد: عذاب یا رحمت آیتلری اعیان اعتباریله

دگلدر . رحمت آیتلرنده «یعنی تاتارلارا» - عذاب آیتلرنده
 «یعنی انگلیزلر» مالفده تفسیر ایتمک خطادر . ایمان بزم
 کتب کلامیه ده بیان فیلنمش مسئله لری اعتقاد ایتمک ، -
 صالحات فضائل الشهورلرده یازلمش ایزگو اشلری اشله مک
 معناسنده دگلدر .

شو تنبیه بوندن صوڭ نشر اولنه چق سوزلر مه بر مقدمه
 کبی اولسون .

خاتمه

۸

محترم «شورا» مجله علمیه سی واسطه سیله عموم عالم
 اسلامیه عرض اولنمش خالص ، همده ، اثبات فیلنه بیلور
 ایسه ، فائده سی اهمیتی وار بر مسئله علمیه اوزرنده بر
 بولوک امام افندیلرک همده بر قدر خلقنک فتنه لنولری بنی
 بر آز اندیشه یه صالحش ایدی . زیرا «فتنه» بی اورتایه
 آتان بنم . او فتنه سببیل خلقنک عقیده اسلامیه لرینه خلل
 کله چک ایسه ، البته بلاشبهه مسئولیت بالکنز بکاعائد اولا چقدر .
 بوڭا کوره بن هوشمی باشمه طوپلادم . مسئله بی
 مقدمانیله ، ممکن اولا بیلر نتیجه لریدنک هر بریله ، شو
 مسئله خلافه فائمه اولا بیلور دلیللرک الک قویلریله ، اوزون

هم اوزاق ملاحظه ایتدم. اصلی یوق، ثبوتی ممکن دگل، ضرری وار بر مسئلهیی قوزغاتوق، طبیعی، بگا بر فائده، بنم ایچون بر مصلحت دگلدر. البته بن بونی بیلورم. اوز مصلحتمی آکلماز در چه ده «فلندر» ده دگلم. دیگر لرک فائده لری ایچون اجتهاد ایتمک همتی عالم انسانیت ده عمومی اولوب کتمش بر فضیلت دگل ایسه ده، لکن اوز مصلحتی ایچون حرکت ایتمک مجبوریتی «رحمت الویه» اقتضاسیله عالم حیات ده عمومی هم طبیعی قیلنمش بر ملکه لازمه در. ظن ایدرم، بن ده طبیعتک شو قانوندن مستثنا دگلم. مسئله خلافده «غلیانه» کلمش خلقک غلیانی ده، گمان ایدرم، بالکنز شو قانونک تأثیر یله وجوده کلمشدر.

بنم طرفدن قوزغاتلمش مسئلهیه بن تکرار نظر ایتدم. کوردم: مسئله الله رب العالمین حضرتلرینه ائک بیوک صفتیله تقدیس تسبیح سویله مکدن، اسلامیتک حسابی یوق مزایاسی قطارینه ائک بیوک بر فضیلت اعتقادیه زیاده ایتمکدن، عالم انسانیتی من القدیم خراب قیلا کلوب نوع بشرک باشنه کلمش بلیه لرک هر برینه سبب اولاکلمش بر اعتقاد یا تعدیل یا رفع ایتمکدن عبارتدر.

مسئله فی الواقع بویله اولور ایسه، بن اویله مسئلهیه جانمی همه وارمی فدا ایدرم. یوق فی الواقع اویله ارلما یوب، بن خطا ایتمش ایسه، حسن ظن اساسنه بنا قیلنمش اویله بر اعتقاد ایچون، رب کریم قیامت کوننده بنی هم ده بنم

سوزمه اتباع ایدنلری البته مواخذه ایتمز . امیدم شویله در .
 بن غفور کریم الله ارحم الراحمین حضرتلرینی انتقام
 داعیه سنه، غضب مؤبد سائقه سنه اسیردر دیه مم . همه عالمه
 عمومی رحمت اولوق صفتیله نزولی قرآن کریم ده مصرح
 اولمش اسلامیتک اعتقادی اساسنه همه انسانلری مؤبد
 صورتده عذاب ایتمک کبی الک بپوک بر قساوتی وضع ایتمم .
 بنم کندومه نصیب اولاجق ایکن تعهل ایده میه جگم بر عذابی
 حسن رضامله دیگر انسانلر حقنده حکم قیلامام . اسلامیتک
 حقیقی ایچون ده عذابک مؤبدلیگی البته لازمدر سوزینه
 اصابت رنگی وبره مم . . .

«رحمت الهیه عمومیته» بنم نظرم شویله ملاحظه لردن
 نشأت ایدوب، اثباتیچون ده ألم ده قرآن کریمک آیتلردن،
 سیدالوجود نبی رحمت شارع اکبر علیه الصلاة والسلام
 حضرتلرینک صحیح سوزلردن متعدد برهانلرم وار ایسه ،
 او مسئله یی دعوی ایتمیه بنم بپوک حقیقی البته هر بر منصف
 تسلیم ایدر .

شو دعوامی اظهاردن بنی منع ایدر ایسه ، یالکثر
 بر شی ایده بیلور: علمی مسئله لرده «تأقیقه» ایله حرکت
 ایدن ادیبیلر ، یاخود «سیاست قوللانورم» شعار یله تستر
 ایدن پروفانلر بکا دیرلر :

«جانم ! حقیقت سنک طرفه ده اولا بیلور ، دعواکده
 سن حقیقی ده اول ، لیکن هر سوزک اوزینه کوره زمانی

مکانی وارد ر . روسیا مسلمانلری آراسنده اویله سوزلر سویلنهمز . خلق تحمل ایده میور . عوامک عقلمه در جه سنه کوره سوز سویله مک لازم دگلمیدر ؟ بزده سنک کبی اویله مسئله لری نشر ایدر ایدک . لکن

دعوامی نشر دن قبل شو نصیحتنه من حیث المعنی قریب بر ملاحظه بنم فکرمه خطور ایتمش ایدی . لکن او ملاحظه دعوامی اظهار دن بنی منع ایده مدی . بن نشر قیلنهمز جق دعوامی اطرافیله محاکمه ایتدم . سوکوره « شورا » مجله علمییه سی واسطه سیله عموم، عرض ایتدم .
لسان العیب خواجه حافظ شیرازی حضرتلرینک بلاغتیه سویلنهمش :

« دلیر در خود آن کس بود که در همه حال »

« نغصت بنگرد ؛ آنگه طریق آن گیرد »

بیت حکمتیه حرکت اینهمش ایدم . عاقبت ، رضا افندی حضرتلرینک قلم ارشادلریله تالیف قیلنهمش « امام غزالی » رساله سنده شجاعت ادبیه یسه عائد او فوق العاده قیمتملی سوزلری ، مفتونیت الجاسیله ، بیگ دفعه مطالعه ایدوب حفظ ایتدم ده کوکلم ده الک لذتلی بر ممنونیت ، وقورانه بر جسارت حاصل اولدی سویلنهم بیلور سوزلر ایلله سویلنهمز سوزلر آراسنده فرق ایده بیلمک قدرگنه جزئی بر عقل ، آقاری قارالردن آیرور قدرگنه کوز اللهک انعامیله بن ده ده وار ایدی .

بعض مسئله لری عوام دن کتم ایتمک فلسفه سنه نظر
ایتدم . کوردم :

بزم شریعت اسلامیه ده اسرار دینه یوقدر . بر حقیقت
دینه بی، یا خود مسئله علمیه بی عوامدن کتم ایتمک امری ده
بزم شرع شریف ده کلمه مش در . حقیقتک مکتومیتنده بر
فائده ، معلومیتنده بر ضرر سیاست عالمنده اولا بیلور
ایسه ده ، خالص همده ساده مسائل علمیه ده هیچ بر وقت
اولا ماز . ادیان سابقه راهلری کاهنلری «اسرار» قولل انوب ،
اوز مصلحتلری نه یارار «مکتومیت» دن استفاده ایدر
اولمشلار ایسه ده ، اسلامیت اولیه «اسرار» دن ، «مکتومیت»
فلسفه سیله استفاده ایتمک کبی سیاستلردن تمام تمامه پا کدر .
اسلام حکیملری بئک ال ک بیوکلرندن بری دیمش :

لقد کذب ال دین طغوا ، فقالوا :

اتی من ربنا امر برون .

فلا اعرفک بین القوم توحی

بطعن فی محدثهم بغمز ،

ولا تهمز جلیسک من قریب

تنبوه علی سقط بهسن .

کاهنلرک «اسرار» لرنده مکتومیت فلسفه لری اسکلی
زمانلرده کاهنلرک اوز مصلحتلری نه خدمت قیامش ایسه ده ،
لیکن علمی مسئله لرک مکتومیتلری هیچ بر ملته هیچ بر
وقت بر پاره لک فائده ویرمه مش در . «بن تحمل ایدرم ،
لیکن زنیار صافلان ، عوام بونی تحمل ایده مز ؛ صبر ایت ،

وقتی کلور، سویلرسن! فلسفه‌سی اوزلرینه غایت بیوک
 فیهت و یروب انسانلری عوام اسمیله تحقیر ایدن مغرور
 «حکیم» لره گنه یا قیشه بیلور بر مغروریت فلسفه‌سیدر.
 اویله واهی فلسفه‌لردن «دم» اوروب، فیلسوفلک صاتمق
 یا خود تدبیرله حرکت ایتمک خیالیله، اسلامیتک عقیده‌لری
 اویله تدبیرله حرکت صورتنده گنه محفوظ قالا بیلور در جده
 ضعیفدر دعواسنه بن هیچ بر وقت جسارت ایتمم. اسلامیتک
 سنک بنم تدبیرلرله حاجتی یوقدر. بر دگل ملیون سنک بنم
 کیلرک هجوملریله اسلامیتک بر رکنی یا بر فرعی هیچ بر
 وقت قاقشاماز.

بر وقت بزم متفقهلر کتب فقیهده شریعت اسلامییه
 نامنه نسبتدن اوتانمایوب، عوامدن مستوریتی لازم مسئله‌لری
 یازوبده «هنده مسئله تعلم ولا یفتی بها» دیمشله ایسه‌ده،
 اویله حرکتلری بزم کوزده ادبدن خارج بر حرکت ایدی.
 زیرا بر مفسده‌یی ایجابی اعتباریله عوامدن مستوریتی
 لازم اولور ایسه، مفسده‌یی ایجاب ایده‌جک بر مسئله‌یی
 شریعت مقدسه نامنه نسبتدن اوتانمق دها زیاده لازم
 اولاجقدر.

دینده علی‌العموم، اسلامیتده علی‌الخصوص «سر»
 همده کتمی لازم عقیده اولمامق حقیقتک الک بیوک الک برنجی
 شرطیدر. علمی مسئله‌لری یوق بار خیاللر ایلله انسانلردن
 کتم ایتمک، بنم گمانم چه، الک فائده‌سز بر تدبیردر. بزم

لسان الغیب خواجہ حافظ شیرازی حضرتلری دیمش :

یکیست تورکی و تازی در فهم دین ای حافظ
حدیث علم بیان کن بهر زبان که تودانی

یعنی دین آ کلامق حقدک تورکی، عربی همه انسانلر برابر در .
علمی مسئلهلری نصل لسانله سویلر ایسه کده سویله . هیچ
بر شیک معلومیتی هیچ بر . انسانه ضرر ویرمز .

بر وقت اسلام عالملری، نصرانیت پاپاسلرینه یا خود
اسکی دین راهلرینه تقلید ایتوب، گویا بالکیز اولر بینه گنه
معاومیتی جائز مسئلهلری عوام نامیله تحقیر قیلور انسانلردن
کتم ایتیمه سلوک ایدر اولدیلار .

او معتزم ذاتلر اولر بسنک حرکتلرینه بر اصابت
رنگی ویرمک ایچون صوفیه بیو کلرندن نقل اولنمش :

« هر که را اسرار دین آموختند »

« مهر کردند و دهانش دوختند »

بیت عالبلرینه گویا موافق حرکت ایدر کورندیلر .

شو بیوک معناسی وار بیت بزم ضرر مزه دلالت ایتمه یور .
زیرا صوفیلرک بیو کلرینه، بزه معلوم دگل «کشف» طریقیله
ازه معلوم دگل علوم حاصل اولور ایش . بز او «کشف» ی ده
او علوملری ده انکار ایتمه یور ز . صوفیلرده بزه او علوملرندن
خبر ویرمه یورار . ویره جک اولور ایسه لرده اینانهق مجبور یقی
بزده یوقدر . اویله شیلری بیان ایچون صوفیلرده لسان
یوق . قبولنه بزده مجبور بیت یوق . بوگا کوره ده اویله

کشفیات حقنہ صوفیلرک لسانیلری باغلانمشدر .
 لکن عقلک نظریله ، دیوان طبیعتک یا خود قرآن
 کریمک افاده سیله معلوم اولای بیلور شیلری « سر » کبی
 صافلامق ، ظهورنده بر فساد امکانی خیالیله اویله شیلری
 کتم صدندده اولمق هیچ بر وقت معقول تدبیر اولاماز .
 اگرده عوام نامیله تحقیر قیلنور انسانلردن اویله شیلری
 صافلامق ، اسلامینی حمایه ایتمک گمانیله اولور ایسه ، اویله
 گمانلر اسلامیت شرفنه غایت بیوک جنایت اولوب ، روس
 مثلنده مشهور « آیو خدمتی » کبی بر خدمت اولور .
 شویله ملاحظه لرک بنم کو کلمده رسوخنه کوره ، بن
 اولده بر قاچ اوفاق مسئله لری ، شمدی اوفاق دگل اهمیتی
 وار بر بیوک مسئله بی مطبوعات عالمنه عرض ایتم . بوندن
 صوگده انشاء الله پر و اسز دها بیوک مسئله لری بری آرفاسندن
 دیگرینی عرض ایدر طور ورم . آهسته آهسته مسائل
 فقیه اصول فقیهه اساسلریینه ده نوبت کلور . بنم طرفدن
 عرض اولنمش مسئله لری علمی صورتده جرح یا تأیید
 ایده چک انسان بولنور ایسه شکر ایدرم . لکن یالکنز
 « صوص ! فتنه لر قوبارما ! قبوللرینه عقللرینه کوره انسانلره
 سوز سویله ! » دیه چک آدم لرک سوزلرینه شو دفعه اهمیت
 ویرمدیگم کبی بوندن صوگده اهمیت ویرم .
 بن ألمده برهانلری طولاننامش بیوک یا اوفاق مسئله
 لرک هیچ برینی میدانه چیقارمام . اول دلیللرمی برهانلرمی

حاضر ایدرم . تماماً اطمینانم سوگنده مسئله بی میدانہ
آثارم . اوپله ایسه، هر بر هاجمگ هجومه اعتبار ایتمکن
کندومی یوقاری طوتار ایسه، البته بن معذورم .

شیل «الاسد» بصید دلم حمله کرد . ومن ،

گر لاغرم وگر نه ، شکار غضنفرم .

مهم بر مسئله علمیه بی خالص قرآن کریمک بلاغت
اعجازیه سیله اثبات ایدیه بیلیم قدر حاضرلگی بن اُلدیه
ایدنمش ایسه، البته ، قرآن کریمک عظمتنه مناسب بر
شجاعت ادبیه بنم کوکامده طبیعی صورتده حاصل اولور .
او وقت یالکز «فتنه باصدمق» ایچون اوزاقدن سویلنمش
سوزلرک هیچ برینه بن قولاق ویرمزه گناهلی اولمام .
لیکن ملت بیوکلرینک بری «پارمق سیلیمک» طریقیله
اوزاقدن «یاواش!» دیرسه ، البته تأدب اقتضاسیله آیاق
اوزرینه فالقوب عذمی عرض ایتیه محتاج اولورم .

بوپله تأدیپلرک بری ۲۵نجی دیکابرده نشر اولنمش

۵۲نجی عدد محترم «ترجمان» جریده سنده بزه واصل اولدی .

۲۵سنه بزه همده ملتزه رهبرلک ایدن ، ملتک بیوک

باباسی استاذ محترم اسماعیل بک غصیرینسکی جنابلری

بزه «رحمت الهیه عمومیتی» کبی بر مسئلهده رهبرلک

ایدوب «درسلرکده حکیم محترم احمد مدحت افندی

حضرتلرینک تاریخ ادیان درسلمرینی رهبر طوت . نافع

و مؤثر بر خدمت ایدمش اولورسن . روسلر بر زمان

عاقلمردن امان بولاما يوب «عقلدن بلا» مقالينى چيقارمىشلار
 ايدى. عقل كوك بولگندىن شكايته بزم ققمز يوقدر. فقط
 فيلسوفلار شو قدر چوغالدى كه «فلسفه دن بلا» مقاله ققمز
 واردر ايندى» ديمىشلورد.

گوزل نصيحت! البته بيوك پدرك نصيحتى ده بيوك
 اولور. لىكن نصيحت ايدر ايكن، محترم «ترجمان» ك
 ۲۵سنه مقدمكى حالنه بر نظر ايتمش اولسملار ايدى،
 نصيحت دها گوزل چيقار ايدى. ۲۵سنه مقدم املاسى
 انشاسى يوق ترجمان شو كون چريده لرمزك ك گوزليدر.
 او وقت لساني يوق اسماعيل بك غصير ينسكى دورت بش
 سنه صوك «فرنگستان مكنوبلرى» كى ك لذتلى ك ادبى
 اثرلر يازميه باشلادى و شو كون ملتك ك بيوك رهبرى
 اسماعيل بك اولدى.

شو كون ملتزمك ك بيوك باباسى اولمق شرفنه كامش
 اسماعيل بك جنابلر ينك املاسى انشاسى يوق كونلرنده
 بيوكلرمزك هچ برى، حقلرى اولمش ايسه ده، «محرر بلاسى»
 مقالينى چيقارماديلار. اسماعيل بك جنابلرى ظريفلك
 يوزندن شو كون «فلسفه بلاسى» مقالينى چيقارور ايسه،
 اختيارلرى وار. لىكن «عقلدن بلا» مقالينى روسلردن
 آلوب سويلر ايسه، دها زياده اصابت ايتمش او اورلار
 ايدى. زيرا طوقز يوز دورندن بو طرف ده اولان عمومى
 حرىكلرده ملتزم عاقلمردن امان بولاما يوب، همان هنوز

«عقل بلاسندن» شكائيت ايديور . بزم احوال عموميه مزه كلى
 بر سكتنه كشمش ايسه ، « فلسفه بلاسندن » دگل ، « عقل
 بلاسندن » كلمشدر . شو حقيقتى محترم اسماعيل بك جنابلىرى
 غايت گوزل آڭلار . بزهده حركتلك هر بر يىنى مشاهده
 ايتدك ، جمعيتلك هر برنده حاضر ايدك . لسانمزدن بر
 سوز چيقمادى ، قولامزدن هيچ بر آدمك اهميتلى سوزى
 قوتولمادى بوڭا كورده هر بر سوزى ضبط ايتمش ايدك .
 احوالك تفصيلى بزهده تماماً معلومدر .

محترم اسماعيل بك جنابلىرى بزمى متوفى پروفه سور
 صالابوف جنابلىرىڭ اثريله دارالفنون درسلىرىنه ارشاد
 ايتمشلر . گوزل . لىكن اڭ قوتلى قلميله بزم جقمزى هضم
 ايتمه مش اولسهلار ايدى ، بزم ايچون دها گوزل اولور
 ايدى ۲۵ سنه بزه رهبرلك ايدن بيوك اديب نيچون شو
 كون بزم افكارمزه غايت طار حدود تعيين ايديور ؟

بز بوندىن صوك انشاء الله يازاچق تاريخ اديبان
 درسلىرىنده دارالفنون درسلىرىندن مى اقتباس ايدرز ، يا خود
 ديگر بر طريفله مى حركت ايدرز ، ياقين آراده آڭلاشيلور .

در بساط نكته دانان خود فروشى شرط نيست .
 يا سخن دانسته گو اى مرد عاقل يا خموش .

بز محترم اسماعيل بك غصير ينسكى جنابلىرىنى حركت
 استقباليه مز ايچون نمونه اتخاذ ايدرز . ملتلك بر بيوكى
 ۲۵ سنه دن زياده مدتده ثباتى اجتهاديله بزه غايت بيوك

درسار ویردی . بویله شیلری آڭلارز بوندن صوڭ تنرلا
بزی ارشاد ایدرلر ایکن، حقوقمزی ده هضم اینمز لر ایسه،
یارار ایدی

بن، شو مقاله ده، بنم طرفدن فوزغاتامش مسئله یه
اهمیت رنگی «مهم» لك نامی ویردم تکرار اویله سوزلری
سویله میه احتمال جسارت اینمز ایدم؛ لیکن محترم «وقت» لڭ
۵۵۸نچی عددنده «مدنیلك كه امتحان طوتو» مقاله سنده ادیب
محترم برهان افندی شرف حضرتلری طرفندن یازلمش فکریلر،
همده استاذ محترم رضا افندی حضرتلری نڭ قلملریله تالیف
قیلنوب شو کونلرده نشر اولنمش «رحمت الیه» رساله سی
بڭا هم جان همده قوت ویردیلر . تشکرلر قیلوب، دعوامی
اثبات دوامنه عزم ایتدم .
موسی بیگیف .

یا من رسم بطلب، یا جان زتن براید .

صوڭ

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, in Arabic script.

Main body of handwritten text in Arabic script, consisting of several lines of prose.

Handwritten text in the middle of the page, possibly a signature or a specific section marker.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a date or a closing remark.

Date Due

~~AUG 30 1985~~

~~AUG 23 1985~~

